

GLAS RAVNICE

Glasilo Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini

Broj 34

Subotica, listopad 1993.

Cijena: 1000 din / 4000 HRD

KAKARAŠEVSKI HRVATI NAKON 600 GODINA

Karaševske Hrvatice u narodnoj nošnji

Dok oko nas grme riječi pogrde i prijetnje, a ne tako daleko vatrom se uvježbava tjeranje nastupajuće hladne sjeverne zime, članovi uredništva lista uputili su se u susret tako malo znanim nam sunarodnjacima u podnožje južnih Karpata. Odveć nam je dobro znana isprazna retorika profanih političara na domaćoj sceni koji se vole grijati pored vatri i u svojoj avliji, ali ih i požar kod brata istinski ogrijava. Sve to gledamo već predugo i u vlastitoj produkciji, a ipak je stvarno. Nastavimo li ovako, atrofirat ćemo toliko da se nećemo naježiti niti ako se pojam kanibalizma preseli iz prašnjavih egzotičnih putopisa u naše susjedstvo. Uvučeni, zatečeni, nesposobni da se izvučemo iz kovitlaca u koji smo omadijani mitovima dospjeli, gledamo site i bogate kako jedni drugima govore o moralu i javno navijaju za sebi sličnu stranu u sukobu kod "velikog brata". Kao da nas se sve to tiče. A od životnog nam je značaja, ipak. Jer, iz njihovih usta ne ide naš glas, a visoko podignute ispreplitane ruke ne čekaju bonove i točkice.

Možda su Hrvati u karaševskom kraju nekoć i imali sličnih problema, ali je to sada već stvar prošlosti. I njima je nedvojbeno lakše, jer oni idu uzlaznom putanjom, za razliku od nas. Bojim se da će njihov recept opstanka biti i naš put kojim neizostavno moramo proći. Oni su mu sagledali kraja, a naš je toliko širok da mu ni početka ne prepoznajemo. Hrvati u Rumunjskoj imaju problema, ali i mogućnosti da ih na kraći ili dulji rok sami riješe. Iz jednostavnog razloga, jer imaju državu kao oslonac. Mi svoje možemo samo registri-rati i komparirati ih po težini i kronološki, ali bez utjecaja na njihovo rješavanje.

Potaknuti velom nepoznatog, odlučili smo se zaputiti k svojim zaboravljenim sunarodnjacima, upoznati ih i predočiti ih i Vama. Opširnije o Karaševskim Hrvatima možete pročitati u reportaži i interviewu koji su posvećeni njima.

BJEKSTVO ILI SMRT

- **Socijalisti su oličenje licemjerja**
- **Milošević je "otkačio" svoj narod**
- **Dok je socijalista na vlasti, agonija neće splasti**

Čovjek je pun gorčine, apatije, depresije... Najgore je to što se na horizontu ne pojavljuje nikakva perspektiva, sa suncem ne izranja niti tračak nade, bar ne dok su socijalisti na vlasti. Obeshrabrujuće je, pak, što se čini da će biti na vlasti predugo. Dotle, dok živimo. I to ne stoga što su pametni ili sposobni, već poradi toga što u svojim rukama drže cjelokupni represivni aparat (vojska, policija, udba). Neprikosnovena vladavina medijima, osobito televizijom, uz pomoć koje se odvija kolektivno ispiranje mozga, osigurava vladavinu socijalista, a to nam je garant za siromaštvo, jad i bijedu. Dok je njih na vlasti, agonija neće splasti.

Za sve nedaće nekoga uvijek treba optužiti. Sada su radikali na redu. Ustaše, mudžahedini i ostali vanjski neprijatelji, postali su odveć daleko. Stoga je trebalo pronaći unutrašnjeg neprijatelja - izbor je "pao" ne radikale. Zanimljivo, dok su demokratske snage govorile da radikali šire fašistoidnu politiku, i da s takvom politikom ne mogu ništa dobra donijeti svom narodu, gospodin Milošević je govorio kako najviše cijeni upravo lidera radikala i to stoga što je "najdosledniji opozicioni političar" i kako on i stran-

ka mu "ne osciliraju i ne menjaju stavove"! Odjednom, preko noći, radikali se proglašavaju fašistima i od strane socijalista. Slažem se sa svim optužbama koje su socijalisti uputili radikalima, uz opasku da su do jučer bili partneri, a poznato je pravilo po kojem važi ona "s kim si - takav si". Želim napomenuti da su do jučer i socijalisti provodili istu politiku kao i radikali, a na kraju krajeva, radikali nisu bili na vlasti, te bez obzira na njihovu neprihvatljivu političku platformu, u rat, siromaštvo, bijedu i agoniju uveli su nas oni koji su bili, i još su na vlasti.

Ukoliko se većinski narod ne otriježni i ne podrži demokratske snage, te se ne uspije osloboditi balasta socijalista i radikala, agonija će se nastaviti. Za mnoge je, nažalost, već i okončana. Optuživati radikale za politiku koju je sama Socijalistička partija Srbije inaugurirala nije ništa drugo do političko licemjerstvo.

Takav im je i odnos spram Srba u tzv. "Srpskoj krajini". Obećana im je država ako ustanu protiv Hrvatske. Danas, kad je stvar propala, i kada je pitanje vremena kada će se okupirani teritoriji reintegrirati u Hrvatsku, a napose

nakon Rezolucije 871 Vijeća sigurnosti, vlada socijalista pozdravlja donošenje te rezolucije. Dakle, time praktično pozdravlja reintegraciju okupiranih područja u Hrvatsku, a da bi Srbe u "Krajini" umirili, tj. da gnijev ne bi na sebe navukli, optužuju Tuđmana, jer on, navodno, prejudicira ishod političkog rješenja. Opet licemjerstvo. Zar nije u Rezoluciji dovoljno jasno rečeno da su područja pod zaštitom UN integralni dio Hrvatske? To nije prejudiciranje Tuđmana, već odluka svjetske zajednice. Za tu su odluku glasali svih 15 članica Vijeća sigurnosti zajedno s Rusijom. Predsjednik SPS-a, Srbije i boss u "državi" gubi s 15:0 i istodobno laže svoje sunarodnjake i s jedne i s druge strane granice. Posvađao ih je s Hrvatima, a zatim i s cijelim svijetom, obećavajući im pritom kule i gradove. A što su dobili? Porušene domove, uplakane majke, gladnu djecu, mnoštvo neprijatelja, neizvjesnost, strah i "tuće" luđaka na vlasti koji im obećavaju još više razaranja i borbu do istrebljenja. Na kraju, odbacit će ih tako kao što je i Šešelja odbacio, dva Panića, Čosića, Kadijevića... I sve to samo stoga da bi opstao na vlasti. Sve dok ne dode red i

na cjelokupnu populaciju, i to iz redova vlastitog naroda. Ispada da je gospodin Milošević najveći neprijatelj Srbima i njihovom prosperitetu. Na tisuće mladih i pametnih odlaze zbog "politike" koju predsjednik vodi. Tisuće njih su poginuli, a milijuni gurnuti u bijedu. Dok su socijalisti na vlasti, cjelokupan pošten narod ove zemlje živjet će u agoniji i tražit će izlaz u bjekstvu, ili u smrti.

DO PETOG

Molimo naše cije-njene dopisnike da šalju tekstove u uredništvo najkasnije do 5. u mjesecu.

Kasnije pristigle tekstove na žalost nećemo biti u mogućnosti objaviti.

Ovu priliku koristimo da se još jednom zahvalimo svima koji svojim priložima obogaćuju ovaj list.

Fotografije se ne vraćaju.

Piše: mr. Bela Tonković, predsjednik

USTRAJATI DO PROPASTI ILI MIJENJATI SPASA RADI

- **Na zasjedanju OUN u New Yorku bit će govora i o nama**
- **Vodi se igra dvostrukih kriterija**

Stigla je jesen, prošla je sezona u kojoj su najveći događaj kiseli krastavci. Svijet je počeo raditi. Mi nismo nikada ni prestali. U Varšavi je Implementarno zasjedanje KESS-a na kojem sudjeluje i predstavnik DSHV. Na glavnom zasjedanju OUN u New Yorku bit će govora i o nama Hrvatia na ovim prostorima (bez onih koji "neće stajati pred šalterom svijeta"). Svakog tjedna bar jedan visoki uglednik posjećuje DSHV i uvjerava nas da nas svijet ni pošto nije zaboravio. I Ženeva se miče. Pa čak i neki nama do sada ne baš naklonjeni političari nedavno su bili u Zagrebu i naširoko uvjeravali da i oni u biti podržavaju naše zahtjeve, samo "možda još nije pravo vrijeme" (za oportuniste i kukavice "pravoga vremena" nikada neće ni biti!).

I Savezna vlada je podnijela Saveznoj skupštini svoje izvješće o radu Radne grupe za etničke i nacionalne zajednice i manjine. U njemu ona objašnjava strukturu i rad Radne grupe, te iznosi svoje poglede, stavove i namjere.

Sudeći po ovom izvješću Savezna vlada "građanske države SRJ" vodi prvotno brigu o Srbima sa svih strana jer ona "ima legitimno pravo izražavanja interesa i brige za položaj i prava Srba", ali i za Crnogorce, jer "isto tako imamo legitimni interes i brigu da štitimo prava pripadnika naša dva naroda koji žive van naših grabnica". Ona podržava što se u Makedoniji radi na "konkretnim pitanjima i problemima koji se tiču, u prvom redu, obrazovanja na maternjem jeziku" (srpskom), "ustavnog položaja i prava Srba (...), kao i STEPENA I KARAKTERA MOGUĆE AUTONOMIJE".

"Najznačajnije je da predstavnici Hrvatske prihvate kao legitimne predstavnike i stranu u pregovorima predstavnike RSK". Za Saveznu vladu je dakle od prvotne važnosti da se prihvati da su pobunjeni Srbi legitimni predstavnici svih Srba u Hrvatskoj, premda predstavljaju malu manjimu srpske populacije u Hrvatskoj, da im Hrvatska prizna subjektivitet. "pravdavajući to time što su Srbi bili konstitutivni narod bivše SFRJ i RH, a sada odbijaju "svodenje na nacionalnu manjinu u Hrvatskoj koja se proglasila državom hrvatskog naroda". Ostali dio ustavne definicije Republike Hrvatske se prešućuje.

A što je spremna ona priznati manjinama na svom teritoriju?

Prije svega Albanci, prema Saveznoj vladi, ne mogu biti narod, već manjina, jer su to bili i u SFRJ. I svi ostali nesrbi su manjine, a u ovom dokumentu se PRVI PUT spominjemo i mi HRVATI kao MANJINA (str. 3). Dakle Srbi u Hrvatskoj su konstitutivni narod, a Hrvati u Srbiji manjina, bez obzira na status Hrvata u SFRJ i status Vojvodine u SFRJ.

IGRA DVOSTRUKIH KRITERIJA se u ovom dokumentu naveliko igra. Srbi u Hrvatskoj mogu imati područje specijalnoga statusa, a u SRJ nitko ne može; manjine u SRJ uživaju (prema vladi) i uživati će sva prava bez obzira na brojnost, ali "pristup pregovorima zavisi, pre svega, od brojnosti koncentrisanosti predstavnika anjina u datom području" i u pregovorima će se "imati u vidu četiri moguće situacije u kojima se nalaze pripadnici manjina: 1. izolovani pripadnici manjina, 2. manjinske skupine u okruženju većinskog naroda,

3. teritorija gde manjinske skupine predstavljaju većinsko stanovništvo "

i - točka 4 se jednostavno zaboravila!

Prava su, dakako, različita u svakoj situaciji. Dok se Srbi mogu pozivati na ustav iz 1974., dotle se drugi ne mogu, jer je to bio "ustav partijske države", a u "praksi istinske pravne države u kojoj postoji podjela vlasti" takav ustav je "neprimenjiv"; Srbi u Hrvatskoj su subjektivitet s kolektivnim pravima, u SRJ tako nešto ne može postojati "s obzirom da međunarodno pravo ne priznaje kolektivna manjinska prava"; itd.

Savezna vlada s jedne strane izražava spremnost na razgovore, a s druge strane cijeli dokument odiše izuzetnom krutošću i nepopustljivošću. Takav stav se pravda postojećim pravnim sustavom kojeg je stvorio upravo ovaj režim. Kao da je ovaj pravni sustav od Boga dat i ne može se u njemu ništa mijenjati. A morat će se ipak mnogo toga mijenjati čim režim pokaže spremnost povratka u međunarodnu zajednicu.

Prije svega, morat će se prihvatiti manjine kao POLITIČKI SUBJEKT koji ima KOLEKTIVNO PRAVO na SAMOODREĐENJE U ODREĐENIM PITANJIMA što implicira i područja specijalnoga statusa, jer to ne dovodi u pitanje teritorijalni integritet države i kulturnu autonomiju u kojoj manjina definira sebe i svoju samoupravu i kao subjekt je sugovornik državi u uređenju odnosa u pojedinim pitanjima. U tome smislu je za nas važan napredak osnivanje Hrvatskog Nacionalnog Vijeća.

Hrvati u SR Jugoslaviji ne odustaju od svojih zahtjeva, jer su oni legitimni. Naša nenasilna i demokratska borba za ostatak, opstanak i ostvarenje naših prava nastavlja se.

Karaševski "bazen", i u njemu

OTOK S BLAGOM

Možda ovo i nije naj-sretnije izabrano vrijeme za pravljenje bilo kakve reportaže, napose ne one koja u sebi podrazumijeva prijelaz preko granice. Ili je to samo pitanje mjesta odakle se kani poći.

nazvati, su zapravo obična dvorišta neke napuštene zadruge u kojima se najjeftinijim ulaganjem došlo do neke polovne pumpe, koja uredno očitava broj izdatih litara benzina i njegovu cijenu. Sve oko zapušteno. O nekoj

trebao i nositi obilježja prosperiteta i ulaganja. Međutim, to je samo mnogo, mnogo više kuća i ništa više. Istina, stare fasade, pravilan raspored ulica koje se iz centra račvaju u mnoštvo pravaca k periferiji i brojni spomenici govore vlastitim jezikom o tome da su ovdje bila i neka bolja vremena. Ali, bilo je to odveć davno da zub vremena ne načne sve što je materijalno. Privatni kapital, uloženi u luksuzne restorane, ili trgovine u kojoj ima mnogo više robe nego kod nas (zar je to teško?) djeluje pomalo kao transfuzija skeletu. Nezgrapno, ali zamjećuje se da se život ipak vraća.

žive izolirano od ostalih, te da im stoga nije bilo teško očuvati jezik. Naravno, uzroci za to, po njemu, leže i u načinu življenja mještana, ali i, u sve donedavno, vrlo otežanim uvjetima komunikacije, kao i u gotovo potpuno homogenoj sredini. Uloga obitelji, Crkve i patrijarhalan način odgoja odnio je prevagu u borbi za čuvanjem svog identiteta.

Potaknuti onim što smo čuli, krenuli smo k Lupaku, selu udaljenom devet km od Rešice. Glavna ulica ovog planinskog sela koje broji oko 1.200 stanovnika bila je te hladne i vjetrovite večeri pusta. Stigli smo u vrijeme večernje mise. U crkvi u potpunosti popunjena lijeva

Marame kao status: djevojke u Lupaku

Oni koji svakodnevno, ili bar veoma često, u Rumunjsku iz "Jugoslavije" idu iz svakojakih poriva, natjerani sveopćim interesom za deficitarnom robom, ali svakako ne da bi zadovoljili svoje duhovne potrebe, ponosno čekaju satima da bi kolona od desetak automobila prošla u "eldorado". Kako s jedne, tako i s druge strane. A kada se prijede u postojbinu grofa Dracule, već na ulazu se zamjećuje tako bliska povezanost između legende i stvarnosti koju su, rekli bismo, mnogi sretnici preživjeli. Krvi i krvi je ovdje ispijeno. Da bi se sve to prekrilo velom humanosti nije ni znoja smjelo manjkati. Koliko im je bilo teško. Kako će tek nama biti?

Privatne benzinske crpke, ako se to tako može

drugoj infrastrukturi bit će govora tek u daljnjoj budućnosti. Na crpki kao oko košnice. Mnoštvo ljudi s kantama se komeša oko radnika, a oni koji čekaju u kolima gore prođu nego na granici. Ništa bolja slika nije niti kada se cestom pode k odredištu. Velike, "nezakrpljene" rupe su ekvivalent "ležećim policajcima" u neprometnim ulicama Zapada, i sigurno drže vozača budnim i oprijeznim. Čak, iako nenaviknut na takve uvjete, pogriješi - drugi puta neće. Ako s ceste ima vremena i smjelosti pogledati na stranu, primjetit će stereotip. Ravnica kao ravnica, a u naseljenim mjestima datumi na fasadama i imena bivših vlasnika kuća, neumiveni su svjedoci njihove starine. Grad bi, kao urbana sredina,

Izolacija kao čuvar identiteta

Rešica je veliki industrijski grad na završetku Karpat, jugozapadno od Temišvara, u kojemu je odavno glavna privredna grana bila rudarstvo. Kasnije i teška industrija. Živjeli su tu Nijemci, Mađari, Česi, Hrvati... ali su ili otišli, ili se odavno asimilirali. Tim više je urednika lista, tajnicu stranke i potpisnika ovih redova obradovala činjenica da prim. dr. Martin Slovenski tečno govori hrvatski, a još više kada je rekao da se na samo desetak-petnaestak km od grada nalaze sela u kojima mještani međusobno komuniciraju hrvatski. Čuđenje je bilo naše pitanje, a gospodin Slovenski je to objasnio činjenicom da Karaševski Hrvati stoljećima

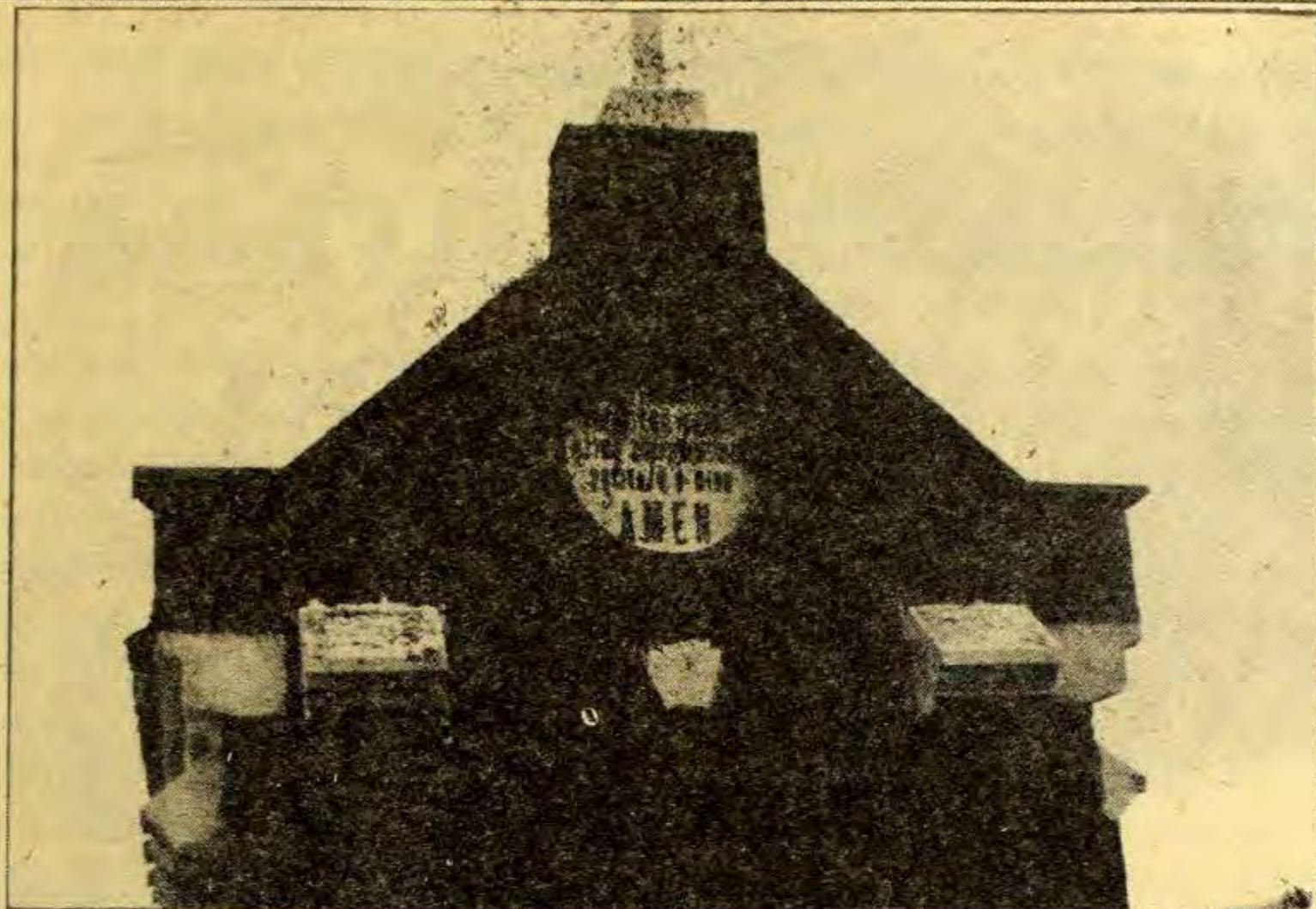

Narodna nošnja dio svakidašnjice

strana, na kojoj su se nalazile starice, žene, djevojke i djevojčice u karakterističnim maramama koje imaju ulogu, kako smo kasnije saznali, i određivanja statusa žene u društvu (udata - neudata).

R E P O R T A Ž A

Potpisi ispod "Križnoga puta", kao i obavijesti o vremenu služenja svete mise napisani su isključivo hrvatskim jezikom. Za vrijeme same mise, crkva je odjekivala od ženskih glasova koji su smjerno molili ili pjevali. Već se tada dalo zamijetiti da se ovdje govori vjerojatno najstarijim očuvanim hrvatskim dijalektom. Neprenesen akcent na prednji slog, nezamjenjen "jat", "otvoreno e", "l" koje nije prešlo u "o"... su pouzdan znak da je ovo područje "otok s blagom" u oblasti dijalektologije. Sigurno bi i sociolozi, etnolozi i ostali znanstvenici kojima su društvene znanosti struka, pronašli mnogo toga što bi im obogatilo riznicu spoznaja. Navečer, još pod dojmovima nečega posve neočekivanog, u razgovoru s vlč. Marijanom Tjinkulom, koji nam je bio domaćin, doznali smo mnogo više o kraju u koji smo došli. Dio toga razgovora sadržan je i u interviewu koji je za naš list dao. Gospodin Tjinkul drži svoje župljane čvrsto na okupu i to se odmah dalo primijetiti. Nažalost, kako veli, malo je ljudi među 7-8 tisuća Hrvata koliko ih u Rumunjskoj ima s visokom naobrazbom. Da bi nas stvar donekle podsjećala i na nas same, i ono malo što ima nije ujedinjeno, nego se čak s drugih strana (prilično uspješno) radi na razjedinjavanju. Pošto je riječ o selima u karaševskom kraju, institucija od sveopćeg značaja gotovo da i nema. Centri su daleko, a primjer Rekaša je poka-

Stoljetni svjedok u Klokotiću

zao, i sigurna meta u procesu asimilacije.

Mladi su nada, ali i strah

Na žalost, vremena je bilo malo, a znatiželje mnogo. Stoga smo sutradan posjetili selo Klokotić, na čijem ulazu stoji tabla na kojoj na rumunjskom i hrvatskom piše "Dobro došli u Klokotić". Ispred table nalazi se groblje koje je najpouzdaniji svjedok tko ovdje živi. Natpisi na križevima pokojnika i na kapelici su kao i kod nas. Župnik u ovom selu je vlč. Petar Dobra, koji, kao i gospodin Tjinkul primjećuje da tehnološki zamah ovog stoljeća polako odnosi prve "žrtve", gledano sa stanovišta jezika, tradicije, kulture... i to kao i posvuda, među najmladima koji su najotvoreniji za vanjske utjecaje. Nije problem u državi, nije problem u društvu, u okružju. Jednostavno, vrijeme je takvo da se često nazadnom utjecaju mas-medija teško može protivstaviti malobrojni dio obrazovanih ljudi. I nadu u zadržavanje tog procesa polažu u svoje mlade,

koji se nalaze u Hrvatskoj da bi se nakon školovanja vratili u rodni kraj. Taj je problem očit (ne samo kod njih) i nije slučajno što smo pristali da prenesemo putem našeg lista poruku nekom kulturnom društvu Hrvata iz Vojvodine da bude gost u karaševskom kraju i održi program u selima. Srdačni

Rumunjski naučimo tek u školi

domaćini nude im utočište, u zimskom periodu mogućnost jeftinog zimovanja na obližnjem Semeniku, planini s uređenim smučarskim terenima i svakako, bolje međusobno upoznavanje i zbližavanje.

Crkva u selu Ravniku bila je utočištem krštenja jedne Marije. Ista slika kao i u Lupaku. Ispunjena lijeva

strana, i nešto praznija desna. I sretni roditelji. Gospodin Tjinkul je nakon održane svete mise u Ravniku, morao održati još jednu u Lupaku. I tu je bilo krštenje. Još jedan novi život, imenom Marijan, upisan je u knjigu Spasenja. I u Ravniku, a osobito u Lupaku došla je do izražaja sva neobičnost garderobe koja se za svečane prilike nosi. Muškarci se ni po čemu ne razlikuju od onih u bilo kojem drugom kraju Ru-

munjske, ali žene da. Čak i one koje su došle u "jeansu" imale su na sebi maramu, tako karakterističnu za Karaševske Hrvatice. Starice, duboko religiozne, u kožusima, a sretna je mama i "baba" (kuma) koja će se ovog tjedna udati, bila u narodnoj nošnji. Djevojke se, uzgred rečeno, udaju veoma mlade (sa 16 godina već) kao i muškarci (18-20). I to je tamo posve normalno.

Kuće su u ova tri sela kao i crkve: stare, ali očuvane. U njima se, uvjerali smo se, i danas govori maternjim jezikom. Možda je gospodin Slovenski u pravu kada kaže da su Karaševci zahvaljujući izolaciji očuvali svoj jezik kao polaznu pretpostavku za očuvanje svog identiteta, ali je sigurno da je ova mala skupina dio Hrvata koji govore jednim od najstarijih dijalekata među južnim Slavenima. Vrijedi li otići i provjeriti, prosudite sami. Sve nije napisano.

Zlatko Romić

Grupa stranaka građanske opcije izašle u javnost s uputstvom za preživljavanje

VLASTODRŠCI NE ŽIVE KAO MI!

Reformsko demokratska stranka Vojvodine, Građanski pokret za Suboticu ("Golubovi Subotice") i Građanski savez Srbije su preko opširne poruke u "Subotičkim novinama" od 1. listopada izašli u javnost s uputstvom građanima pod naslovom "Kako da preživimo".

Osim iscrpnih savjeta kako na najlakši način racionalno živjeti (ako se to tako može nazvati) s plaćama, kako nabaviti hranu i čuvati je bez struje (to nas, izvjesno je, čeka), kako se grijati i sl. donosi ovo uputstvo i oštru kritiku vlastima, koja, ili ne zna da narod živi ovako kako živi, ili je to ne zanima, ili ne može ništa učiniti; a samo jedan od tih uzroka bio bi dovoljan razlog za

njihovo smjenjivanje. Ne vlade, nego vlasti.

Savjeti podrazumijevaju trošenje dinara odmah po primanju "plaće", kupovanje namirnica koje ne treba čuvati u hladnjacima, sušenje mesa i čuvanje u masti... Ove tri stranke građanima preporučaju snabdijevanje neophodnim lijekovima (ako ih još ima), jer će ih uskoro biti još manje, pripravu grijanja na čvrsta goriva... Osim toga, ovo uputstvo sadrži i pojedinačne poruke umirovljenicima, radnicima, studentima i đacima, te seljacima u kojima ih se podsjeća na sve ono što su doživljavali, a što u obećanom "švicarskom standardu" ne bi našlo mjesta, te pozivaju na organiziranje protiv vlasti "koja vas ostavlja

da umrete". Stranke dalje inzistiraju da radnici traže pravo na rad, studenti pravo na budućnost, a seljaci da sprječavaju da ih država ponovno opljačka. U tome će se uspjeti samo ako se svi udruže, i zajedno odupru vlasti.

Priopćenje ovog tipa je, kažu te tri stranke, rezultat želje da se doživi proljeće u Srbiji, te da se odupre onima koji odlučuju o nama, a ne žive kao mi i preživi i nadživi režim koji je trenutačno na vlasti (i odveć dugo). Svoje uputstvo završavaju riječima: "Sačuvajte ovaj list, iskoristite ga za potpalu ove zime."

Sačuvajte i ovaj. Jedan Vam vjerovatno neće biti dosta.

(p.v.)

U potrazi za izlazom

KAMO DALJE?

Tragajući po varljivim stazama mračne političke šume Srbije za nekim smjernicama i putokazima koji bi pomogli pri određivanju mjesta u okružju i nalaženju vlastitih izlaza iz nagomilanih problema, čovjeku ne preostaje ništa drugo do osjećaja potpune rezignacije. Jer, tama iracionalnog, mitskog, koji je u osnovi političke zbilje Srbije, jednostavno ne dozvoljava jasnoću "pokušavajućeg" trenutnog racionalnog spoznajnog odnosa spram takve stvarnosti.

Taj "pokušavajući" racionalni spoznajni odnos okušavao se u dokazivanju na nekoliko problemskih elemenata, ali neuspješno.

Dokaz za takvo negativno vrijednosno određenje očitovanja crpi se u nepostojanju minimuma suglasnosti oko odgovora na osnovna pitanja: zašto?, kako?, dokle?... Sva moguća različitost u odgovorima na ta pitanja ujedno je, s druge strane, izraz izbleđjela duha utonulog u vlastitu nemoć, nedovoljno pripravnog za suočavanje s mitski stvorenim i predstavljenom zbiljom.

Tri su paradigme koje najbolje odslikavaju gore iskazane stavove.

Prva je, posvuda prisutna, teorija zavjere, čija je bit u sljedećem: Razlog za postojeću cjelokupnu društveno-političku situaciju, ili za

pojedini njezin dio je u nekom drugom, s tim da taj "netko drugi" to radi s određenom namjerom i svrhom. "Drugi" kao krivac za vlastitu tragediju u obrambenom stavu srpske zvanične ideologije obično su "pacovski kanali katoličkog Vatikana", "povampireni fašizam u Njemačkoj", "hrvatska ustašoidna politika", "novi svjetski poredak, oličen u supremaciji Amerike", "zapadnoeuropski prljavi interes kapitala", razne tajne službe itd. Namjere ili svrhe tih neprijatelja su također raznorodne: kažnjavanje iz straha od genetske superiornosti srpskog naroda, ugušivanje njegovih slobodarskih tradicija,

katoličko-protestantski interes za ugušivanje pravoslavlja, nemilosrdno ostvarivanje geostrateških interesa kroz kolonijalno porobljavanje itd.

Druga je puno trivijalnija, te je (začudo?) rabi veći broj ljudi, a glasi: "Marka je ponovo skočila." Tu običnu rečenicu čujemo svakoga dana na nebrojeno mjesta kod dilera, kolega na radnom mjestu... a ona je pokazatelj obrambenog izbjegavanja priznavanja vlastite propasti. Jer, ako njemačka marka svakodnevno "skače", to znači i da se njen gospodarski sustav svakodnevno tako i razvija, a mi stojimo ("postojano, kano klisurine") na nepromjenljivoj gospodar-

O S V R T I

skoj razini spram marke. To je, po logici stvari, značenje da dinar stoji čvrsto ukotvljen. A marka "skače". Ova lažna predstava, pak, s psihološkog stanovišta za pojedinca ima izuzetno važnu funkciju u identifikaciji naše stvari i vrijednosti. Mi smo tako preko njih očuvali svijest o osobnoj sigurnosti i doživljaj naše stalnosti i vrijednosti.

Treća paradigma općeg karaktera načina promišljanja gore navedenog je odsustvo postavljanja pitanja: kamo dalje?, koji se odnosi na korpus problema budućnosti. Zaposjednuti "ovdje" i "sada" koji sužuje vidokrug mišljenja i priznanjem varljive povijesti za odgonetanje, dotakli smo "ovdje"

i "sada" dno apatije, beznadnosti i besperspektivnosti. To je konstanta kolektivne svijesti građana ove zemlje. "Ovdje" smo "sada", a sutra - tko zna gdje smo.

Na kraju, čini se da i nevješto skrivanje pred istinom vlastite (su)krivice i (su)odgovornosti lažnim

opravdanjima i isto takvom ideologijom vodi nas još dublje u tamu. A prijelom koji se jednom mora dogoditi. Bit će, što ovo dulje traje, još više tragičan. Jer, svjetlo i nakon dugog vremena tame svojim sjajem donosi i bol.

Srboljub Horvat - Bunjevac

Pozicija iza prozirnih kulisa

ZBUNITE ZAVJESE - SPUSTIO SAM SE!

- **Ugodno putovanje u dvoje se nastavilo sve dok netko od socijalista nije uzviknuo: "Karte na pregled! • I od tog momenta oporbi je praktično dodijeljena pozicija Buridanovog magarca**

Molim Vas, zatvorite izlaz. Hoću ući. Ili; molim Vas, zatvorite ulaz. Želim izaći. Čini mi se da bi se ovakvom ispraznom igrom riječi mogla suštinski odrediti politička situacija oporbe. Ali, i nažalost, tu nema niti vožča niti konduktera koji bi s platforme uzviknuo: "Sredina, molim naprijed." Jednostavno, autobusa koji vozi na relacija: demokracija - kruh - grijanje, nema. Zaustavio se nakon siječanjskog zasjedanja republičkog parlamenta, kada je ondašnji predsjednik Skupštine Srbije g. Zoran Lilić, lakonski, i ne sa skrivenom dozom cinizma, oporbenim zastupnicima koji su napustili salu doviknuo: "Zatvorite vrata".

Komično teška pozicija

Iza zatvorenih vrata u autobusu ostala je socijali-

stičko-radikalska većina, a autobus se zaustavio tek da bi gospodin Lilić avanzirao za predsjednika države. Ugodno putovanje u dvoje se nastavilo sve dok netko od socijalista nije uzviknuo: "Karte na pregled!" Ispostavilo se tad da kartu za vožnju, bar kada je narod u pitanju, nije imao nitko. Ne želim reći da se socijalističko-radikalska većina na toj polubračnoj relaciji švercovala. Nije. Oni, jednostavno, nisu imali kartu. Tu formalnost da se karta kupuje velikodušno su prepustili oporbi, kojoj je dobačeno "zatvorite vrata", a netko možda i dodao: "Što će vam autobus, kad imate karte?! Idite pješice." I od tog momenta oporbi je praktično dodijeljena pozicija Buridanovog magarca. Sada kada je očito ono što je i ranije, od samog početka bilo očito svima, i kada je osovina socijalisti-radikali pukla, opor-

ba je ostala na brisanom prostoru, s obzirom da ni sama za ovo vrijeme nije profilirala svoju političku misao, niti zacrtala zajednički relevantan program. Ali, za razliku od socijalista i radikala, njena pozicija je u ovome momentu komično teška. Jer, i socijalisti i radikali, ako se već nemaju za čega izboriti, i za što boriti, oni se velikodušno, a sve u ime naroda mogu odreći istog tog naroda. A kada su u pitanju oni, šanse im nisu male. Dapače. Jer narod koji ne jede, koji se ne grije, koji ne radi, koji se ne vozi, a doveden je u red i nije neki narod. U ovome trenu treba netko narodu doviknuti "zatvorite vrata".

A dok su Lilićeva vrata bila zatvorena proteklo je vrijeme, pa je predsjednikov najomiljeniji oporbeni lider "avanzovao" u ratnog zločinca. A za gospodinom Draškovićem vrata su se

zabilja zatvorila. I sada kada je nekome većina za nadglasanje potrebna, vrata se pokušavaju raznim političkim krampovima stidljivo otvoriti. No, malom čovjeku, čovjeku više ne iz naroda, nego iz mase, ili iz nekog reda nameće se dilema: kako dalje s onima kojima je trebalo toliko vremena da shvate ideje i namjere gospodina Šešelja, i da se pokrivaju devizom bez pokrića da to tako treba?

S druge strane, i izbor između socijalista i radikala i nije neki izbor koji bi sobom donio snagu da se žrtvuje pojedinac, a u ime duhovnog spasa naroda. Jer i jedni drugi daleko su spremniji žrtvovati narod kako bi pojedinac uživao. Ulogu "zburnite zavjese - spustio sam se" dobro su svladali i jedni drugi. Tu pardona nema. Postoji samo generalna nemoć moćnih da u ovom momentu narodu doviknu: "Pred-

O S V R T I

stava je gotova. Zatvorite vrata, dolazi zima." Zima našeg nezadovoljstva nažalost je već iza nas. U budućnosti, bar u doglednoj, lišeni smo moralnog prava i na nezadovoljstvo. Naša budućnost pripada nečem drugom, a za što još niti riječi nemamo, ali i neimenovana ona sablasno dolazi.

Oporba bez profila

Što se oporbe tiče, nakon razvoda socijalista i radikala, pozicija Buridanovog magarca više ne odgovara nikome, a najmanje ostatku oporbe. Primjedba da se ona politički nije profilirala uzrok može imati u tome da ovdje iz objektivnih razloga nije posijano demokratsko zrno, niti zrela političku misao koja bi ponudila političku zbilju iz koje bi iznjedrila civilizirana situacija s moralnom dimenzijom pojedinca, sposobnog da pošti razlike, a da se pritom ne dozvoli da posebnost postane sama sebi cilj. Posebnosti su postale na taj način vrlina bez vrijednosti. Vlastite vrline su se crpile iz kolektivne ugroženosti gdje je kritički odnos pojedinca prema zbilji atrofirao do moralne nakaznosti.

Nemam dokaza, ali tvrdim...

Dok je Europa XX. stoljeća iz svoje filozofske misli gradila političku misao, socijalističke zemlje su iz političke zbilje gradile filozofsku misao po receptu dresure. Danas se ona karikaturno može iskazati na način: "imam jake argumente da je $x+y=z$, ali to ničim ne mogu dokazati", s tim da se onom jadnom "z" ne pruža ljudska šansa da kaže "joj", "boli", a napose ne

da u toj relaciji dokaže da "z" nije "z". Na taj način se dolazi do proizvođenja raznih etiketa, a laž je postala alfa i omega naše političke zbilje koju smo srozali do takvih moralnih, duhovnih, radnih i egzistencijalnih razina koje nas moraju zabrinuti i zastrašiti.

U početku formiranja stranaka kod nas, sve su one u biti nosile latentnu klicu nacionalnog, ali bez pravog odnosa prema nacionalnom biću. Dominacija folklornog zagušila je razlike. Folklor je sam sebi postao ciljem, dignut na razinu državnog

boko eroziranog društva u svim sferama i strukturama. Kao početni minus demokratski usmjerenim i opredijeljenim strankama Srbije može se upisati i pomankanje sluha za manje nacionalne, a demokratski opredijeljene stranke. One su također po recepturi "dokaza nemam, ali su mi tvrdnje tim jače" da su sve manjinske stranke nacionalističke. To se odrazilo kod nacionalnih manjina određenim nemirom i strahom. Same manjinske stran-

živjeti u iluzijama. Europa, ni svijet neće progutati našu deklarativno iskazanu volju za demokracijom. Smatram da se mora napraviti jedinstven državni nacionalni program iz kojeg će se granati pojedinačni nacionalni interesi. Nijedna oporbena stranka s takvim programom, a sa srpskim nacionalnim predznakom u Srbiji nije se pojavila. To je rezultiralo da se ukupna politička realnost Srbije prepusti socijalistima i radikalima, a same su ostale bez ozbiljni-

Gdje je izlaz? : časkanje uz granicu

interesa. Istina, mnoge stranke s nacionalnim predznakom su evoluirale k demokratskoj opciji, ali je cijena visoko plaćena. Izgubile su utjecaj, a mnoge su dobile etiketu nacionalnog izdajnika. U takvoj političkoj zbilji njihov glas je bio sve slabiji i nemoćniji. Možda zvuči paradoksalno, ali upravo ta nemoć može se pretvoriti u moralni i duhovni kredibilitet koji će ne samo očuvati nacionalni integritet, nego i omogućiti jedan razvojni trend k ozdravljenju već, i inače, du-

ke počele su plivati ledno, okrenuli se svijetu, jer ignorantski stav većinske stranke oduzeo je prostor za učinkoviti dijalog. Tako je šansa za jedan konstruktivan dijalog na liniji: posebnost u razlikama dovodi do stvarno civiliziranog jedinstva - ispuštena. Jedna od posljedica toga je da ni same manjinske nacionalne stranke, a u odnosu na svoj program i spram svojega naroda nisu donele bogzna šta kvalitetno nova. Dok se taj minus prema nacionalnim manjinama ne anulira, ne treba

jeg utjecaja na članstvo i mase, te se njihovo ponašanje manje-više može odrediti liderskim odnosom. Raskid veze između ove dvije stranke otvara novu stranicu stranačkog djelovanja i pruža šansu za civiliziraniji dijalog. Mislim da se u tom kontekstu demokratska oporba Srbije mora odgovornije i ozbiljnije postaviti. U protivnom uvijek će se naći neki kondukter ili vrtar koji će doviknuti "zatvorite vrata".

Vojislav Sekelj

Nakon što je iz Ministarstva prosvjete potvrđeno da daci uče ćirilicu

KRAJ ILUZIJE O RAVNOPRAVNOSTI

Nitko nije bio iznenađen viješću da će prvaci od rujna u "celoj Srbiji", dakle i u Subotici, koja je do sada bila izuzeta iz tog pravila, kao prvo pismo učiti ćirilicu. Ovo pismo se već pune dvije godine nasilno nameće, kao da će već ono samo uspjeti iznjedriti neku svjetliju sutrašnjicu za Srbiju. Ova odluka bila je vrhunac, pa iako nitko tko poznaje ovu vlast nije sumnjao da će do nje doći, ona je ipak izazvala revolt, osobito među roditeljima prvaka u Subotici.

"Do sveg tog posla koji smo morali preuzeti na sebe pri promjeni udžbenika, i do sve te nervoze nije moralo doći." - žali se S.B. na naknadnu zamjenu već kupljenih udžbenika tiskanih latinicom, za ćirilične.

"Za besplatnu zamjenu udžbenika i za dodatno štampanje novih količina novca je bilo, ali ga za isplatu žita, a sad i suncokreta, nema ni od korova." - kaže A.V., sjećajući se doskorašnjih i novih nevolja.

"Za koju godinu latinica se neće ni učiti!" - nezadovoljna je K.S.

Djeca, koja u velikoj većini već znaju latinicu, bit će zbunjena novim pismom, i ta zbunjenost će trajati neko vrijeme. No, ovo se možda moralo desiti da bi mnogi "nevjerne tome", neki i među nama, shvatili da se tu o nekakvoj ravnopravnosti ni općenito ne može govoriti. Kraj iluzija znači povratak zdravorazumskom promišljanju, a trijezne glave su itekako potrebne u ovim vremenima. Rješenje za našu djecu jesu naše škole u kojima će se učiti latinica, maternji jezik, povijest i kultura Hrvata. Samo tako živjet ćemo

Za milijun godina: udžbenik u Vojvodini

u duhu vlastita naroda i u budućim generacijama, a da se ne pretvorimo u nešto treće.

(p.v.)

"Sloboda je održiv cilj samo za odgovorne pojedince"

Milton Friedman

SUBOTICA, SPOMENIK VREMENU?

1993. Jesen. Sjećate li se kako je nekoć bilo?

Pojam komuniciranja najčešće povezujemo s pojmom govora. Šteta, jer tko ne može drugačije saopćiti sadržaj svojih misli mora se poslužiti riječima. Zbilja, najmudriji su oni koji šute, jer najviše toga i kažu onima koji ih umiju razumjeti.

I vrijeme je ono koje šuti, a priča toliko priča. Ali, kome? Vrijeme je ono koje nam priča i priču o povijesti našega grada, ono nam je sačuvalo njegov skelet.

Prije mjesec-dva, francuska tv postaja TV 5 emitirala je prilog o Subotici. O ljepoti i unikatnosti njenih građevina, o spoju secesije, neoklasicizma, baroka... i o prožimanju i ta-

loženju stilova, kultura, ljudi. Uistinu, jedan od rijetkih priloga iz bivše Jugoslavije koji ne govori o ratu.

Možemo biti ponosni, mi, njeni stanovnici. Svijet u našem gradu vidi udžbenik povijesti, nešto što je ostalo iz "onog" vremena jesu lekcije za život drugima, možda i većima od nas, možda i kulturno bogatijih. Sve što živi, što je lijepo i harmonično, sve je to plod neke sukladnosti, nekog duha. Stoga: divimo se ljepoti negdašnje Subotice. Divimo se duhu naših starih. A što mi činimo? U svojoj inauguralnoj besjedi, predsjednik je Kennedy rekao: "Ne pitajte što vaša zemlja može uraditi za vas - pitajte što vi možete uraditi za svoju zem-

lju!" Dakle, što reći onima koji su ovaj grad sagradili usred ravnice, te nijemog promatrača beskrajne bačke nizine "primorali" da primijeti taj spomenik sviju njegovih stanovnika. Bojim se da taj Hram koji kao krik prekida ravan, ne učinimo spomenik vremenu.

Jedni odlaze i čuvaju sebično slike svojega zavičaja negdje duboko u sebi. Kukavice! Odletješe u "toplije krajeve". Ipak, vjerujem, kada počne topliti, da će se vratiti (sjetih se priče o rasipnom sinu). Drugi ostaju. Široko otvorenih očiju od straha, ali ništa ne vide; široko otvorenih usta, ali ne zборе; načuljenih ušiju, ali ne čuju. Neka. Tako je možda i dobro, ako ipak jednom progledaju,

pročuju ili prozbore. A tko će se onda baviti gradnjom? Tko će uvijek iznova oživljavati duh bez kojega grad izgleda sablasno pust, usprkos toliko stanovnika? Vjera u nasljedne predestinacije i stalno čekanje da netko drugi nešto uradi, vodi k propasti. I to toliko sigurno, kao što je sigurno da ćemo umrijeti od gladi ako sjedimo i čekamo da nam netko da nešto za jelo.

Sjediti i čekati bolja vremena znači kockati se s Vremenom. A kockari su u duši gubitnici. Iako vremena više nemamo, jer je kocka bačena.

1993. Jesen. Pomislite li kako će biti sutra?

Žorž

INTERVIEW

U posjetu Marijanu Tjinkulu, članu Predsjedništva Zajednice Hrvata u Rumunjskoj

OPSTAT ĆEMO I NADALJE

- **Oko 1393., za vrijeme vladavine ugarskog kralja Sigismunda počelo je naseljavanje naših davnih predaka u ovaj kraj**
- **Crkva je bila jedino mjesto gdje nam se jezik očuvao, a tako i kultura**
- **Problema imamo mnogo, a najvećim dijelom smo sami krivi za to**

To veli ovaj 44-godišnji svećenik u selu Lupak o budućnosti malobrojnih Hrvata u Rumunjskoj, iako je u posljednje vrijeme pritisak srbijskih medija na odnarođivanje Karaševskih Hrvata dosegao vrhunac. Po već poznatom scenariju, mediji iz tzv. Jugoslavije preinačuju južne Slavene u dijaspori na Srbe katoličke vjere, ili izmišljaju neke nove etničke skupine. Otišli smo u karaševski kraj i od kompetentne osobe, a i na licu se mjesta htjeli uvjeriti o stanju u tom 250 km. od Subotice udaljenom kraju.

Glas ravnice: "Ove je godine obljetnica 600 godina doseljavanja Karaševskih Hrvata u rumunjski dio Banata. Recite nam nešto više o tome."

Marijan Tjinkul: "U Protocolu provinciae Bulgariae et Valachiae zapisano je da je oko 1393., za vrijeme vladavine ugarskog kralja Sigismunda počelo naseljavanje naših davnih predaka sa teritorija koja su Turci počeli osvajati. Ti su se doseljenici počeli smještati oko Lipove, Rekaša, Lugoža, Karansebeša i drugih mjesta, 'zajedno sa ocima franjevcima'. Isti izvor tvrdi da su to franjevci koji su na poziv ugarskoga kraja Lajosa (Ljudevita) došli iz Bosne, osobito na osvojena područja Bugarske koja je zauzeo isti kralj. Franjevci su poslani od fra. Pellegrina, bosanskog biskupa, a vršili su misionarsku službu, kako u Bosni, tako i u Bugarskoj, obraćajući ljude k Isusu Kristu i Njegovoj Crkvi, osobito one koje je zavelo krivovjerje koje se zvalo bogumilstvo - paterstvo. Kralj je ove doseljenike smjestio u svoja pogranična područja da budu štit pred nadirućim turskim okupatorom."

Franjevci su nas doveli i očuvali

Glas ravnice: "Otkuda naziv Karaševski Hrvati potječe?"

Marijan Tjinkul: "U kasnijim zapisima, ali i u živoj narodnoj svijesti ostaje zapisan i drugi datum doseljavanja i to godine 1434 - 1443., kada su pod vodstvom istih franjevača dolazile skupine iz 'turske Bosne', te se navode mjesta iz kojih su mogli doći, a iz kojih se lako može izvesti naziv Karaševci. Tako se spominju 'varoši Kruševac, Kraševci, Kruševo, Kruševljani ili Krašovani', napominjući da su oni svoje ime dobili od turske riječi 'karaš' što znači 'voda'. Zanimljivo je da ne spominju jedino mjesto u Bosni iz kojega bi se dalo izvesti ovaj naziv, a to je Kreševo, staro bosansko mjesto, poznato po jednom od najstarijih bosanskih samostana. Međutim, pritom se stalno ističe kako su Karaševci 'Bošnjaci'."

Glas ravnice: "Čime su se bavili, i kako su opstali u tim vremenima?"

Marijan Tjinkul: "U prvom izvoru navodi se da su se ti doseljenici, osobito nakon Mohačke bitke 1526. godine, raselili po sjevernijim ugarskim prostorima, a neki su se povukli 'ad horrida et aspera loca Carasoviensia'. Stoga kroničar istinskim franjevačkim srcem piše: 'Neka se nitko ne čudi njihovoj tvrdoj naravi... živjeli su po šumama, pa su šumske običaje poprimili'. O ovim siromasima koji su živjeli u Lipovi (Maria Radna), Rekašu, Lugožu, Karaševu i drugim mjestima skrbili su naši patri. Oni su, sve do 1600. godine brinuli za njihov rast u katoličkoj vjeri, čuvali ih od hereze. Nakon toga je gospoda Barbara iz Lugoža dala neka dobra ocima Družbe Isusove da se bore protiv Rakocijevih kalvina koji su se počeli širiti u Lugožu i Karansebešu. Izvor spominje sva karaševska sela: Karaševo, Ravnik, Vodnik, Lupak, Klokotić, Kalinu, Nermid i Jabalče, te se napominje da se 'običaji Krašovana razlikuju od vlaških'. A kada govori o njihovom jeziku jasno kaže:

'Njihov ilirski materinski jezik u mnogomu se razlikuje od redovitog ilirskog jezika'.

Glas ravnice: "Spominju li se imena franjevača koji su bili s Karaševcima?"

Marijan Tjinkul: "U poglavlju 'Catalogus administratorum parochiae karasoviensis', nakon što je još jednom naglasio velike zasluge Franjevača, kako onih iz provincije Bosne srebrenne, tako i onih iz bugarske kustodije, koji su Karaševce doveli u Banat i kroz stoljeća im dijelili sakramente i sva sredstva spasenja, navodi popis imena upravitelja karaševske župe koji je sačinio fra. Emerik Pavić iz Bude. Prvih šesnaest je pripadalo bosanskoj provinciji, od ovih četvorica počivaju u samom Karaševu: fra. Ante od Višegrada, fra. Marko od Gradiške, fra. Nikola od Duvna i fra. Filip, ubijen u Karaševu. Iz ove serije spomenimo još neke: fra. Ivan od Maglaja, fra. Serafin od Olova, Ljudevit iz Dubrovnika, fra. Božo iz Kotora, fra. Serafin iz Kopilovca u Bugarskoj, fra. Franjo od Đakova... Dakle, većina je njih rođena u Bosni."

Od 1726. Karaševo postaje misijskim centrom Družbe Isusove za cijeli Banat, a među njima se osobito ističe O. Mihovil Lovinić koji je nazvan i 'apostol Karaševa'. On je sagradio i krasnu baroknu crkvu Marijina Uznesenja u vremenu od dvije godine, gdje je i sahranjen. I on je rodom iz Bosne, iz Kraljeve Sutjeske. Godine 1740. Isusovci se povlače u Temišvar, a karaševsku župu ponovno preuzimaju franjevci, ali sada već provincije 'bugarsko-vlaške'. Zanimljivo da uz imena ovih, nema mjesta rođenja, ali se po prezimenima može zaključiti da je dobar dio njih hrvatskog podrijetla. Franić, Zetić, Grozdić... su samo neka od prezimena.

Do 1745. oci franjevci vode karaševsku župu da bi je 1785. predali prvom biskupijskom svećeniku Mihaelu Delariću, dok su franjevci još stanovito vrijeme ostali kapelani u župi. U to vrijeme počinje osnivanje župa po drugim hrvatskim selima u karaševskoj dolini, u Ravniku, Lupaku i Klokotiću.

I N T E R V I E W

Sa svima u dobrim odnosima

Glas ravnice: "Dakle, prva je i jedina Crkva bila ta kojoj možemo zahvaliti što se duh Karaševskih Hrvata i do danas očuvao?"

Marijan Tjinkul: "Da. Tako je bilo i na početku, a tako je i u novije vrijeme. Mi imamo svoje stare pjesme koje vjernici pjevaju u crkvi, i zanimljivo je da ove novije ne prihvaćaju tako kao svoje. Crkva je bila jedino mjesto gdje se čuvao jezik, a kroz njega je i kultura umnogome očuvana."

Glas ravnice: "Jesu li vam poznati podaci da su prijašnji režimi pokušavali odnaroditi ovaj puk?"

Marijan Tjinkul: Ne, toga nije bilo. Niti u Ugarskoj, niti u Rumunjskoj. Ako biste me zapitali zašto je odgovor potvrđan, mogu Vam reći da on leži u činjenici što smo mi stalno predstavljali jednu malu cjelinu koja nikoga nije mogla ugrožavati. A i odnos većinskog stanovništva prema nama je uvijek bio dobar. Važili smo za narod koji je radan i pošten."

Glas ravnice: "Je li bilo pokušaja da se otvore škole u kojoj bi djeca učila na materinskom jeziku?"

Marijan Tjinkul: "Od 1937. godine po međudržavnom ugovoru između ondašnje Jugoslavije i Rumunjske, ustanovljena je nastava na hrvatskom književnom jeziku. U sva sela ovoga kraja dolazili su učitelji iz sadašnje Hrvatske, iz Zadra, Karlovca na primjer, a udžbenici su također bili iz Hrvatske. Naravno, i nastavni je jezik bio hrvatski književni. Nakon rata taj se kontinuitet nije prekidao sve do 1960. godine, ali su učitelji ovoga puta bili iz Rumunjske. Od 1960. ne znam iz kojih razloga, ukinuta nam je nastava i to je tako trajalo sve do 1990. Nekako u to vrijeme dolazi i do osnutka 'Saveza Srba i Krašovana u Rumuniji', ali smo se ubrzo razišli zbog negiranja od strane Srba na našem hrvatskom podrijetlu. Dakle, te smo 1990. godine ponovno pokušali uspostaviti hrvatskih škola, ali to jako teško ide."

Glas ravnice: "Zašto?"

Marijan Tjinkul: "Prvo, postoji bojazan kod mladih da se neće moći zaposliti ukoliko se ne školuju u školama na rumunjskom jeziku. Činjenično stanje je ovakvo: u Karaševu postoji jedno asimilirano odjeljenje, u Klokotiću je postojala škola dvije godine da bi nakon toga prestala, a u Lupaku je škola na rumunjskom, s tim što pet sati tjedno djeca uče materinski jezik."

Glas ravnice: "Postoji li kod vas nekakav savez ili zajednica koja bi obuhvatila sve Hrvate koji žive u Rumunjskoj, a koji bi sa-

mim tim i lakše rješavao postojeće probleme?"

Marijan Tjinkul: "Postoji. Na žalost, samo na papiru. To je 'Zajednica Hrvata u Rumunjskoj' na čijem je čelu gospodin Milja Radan, ali je on u Bukureštu, a svi mi ovdje u unutrašnjosti. Rad Zajednice je još u povojima i mi bismo se trebali bolje organizirati, jer se traže samo osobna rješenja, a ništa se ne čini na korist zajedništva. Gospodin Radan nas izvješćuje samo o onome o čemu želi, tako da smo jedni od drugih odsječeni. Dokle ne riješimo naš status međusobno, dotle ćemo kontaktirati sa svima koji to žele. Uostalom, Zajednica bi sa-

Uvođenje u novi život: Marijan Tjinkul

mo trebala pomagati u radu potencijalno osnovanih institucija. Problema je mnogo, a najvećim dijelom smo krivi mi sami. Rumunjska država je uložila novac za izdavanje udžbenika na hrvatskom jeziku, a plod toga je jedna izdata Početnica bez gramatike i to nakon četiri godine. Dakle, četiri godine je novac nekuda, ili nekome išao, a mi o tome ne znamo ništa. Također ne znamo niti kolika su sredstva izdvajana za nas. Bojim se da je gospodin Radan na sebe preuzeo veći broj funkcija no što ih objektivno može iznijeti na svojim plećima. Slične stvari nam spočitava i Vlada jer teško mogu tolerirati toliku indiferentnost, a oni nas financiraju."

Glas ravnice: "Znači li to da je rad Zajednice još u početku osuđen na propast, i da su primjerice, Hrvati u Rekašu, ili Kečuvan svake povezanosti u njoj?"

Marijan Tjinkul: "Ne. Crkva je opet ta koja na neki način spaja ova tri područja u kojima Hrvati u Rumunjskoj žive. Po nekoliko puta godišnje idem i u Rekaš i u Keč. Što se naroda tiče, o nekoj većoj povezanosti se ne može govoriti. Gospodin Radan je također odlazio u Rekaš, ali u Keč ne. Stanje u Rekašu je takvo da je većina mladih

otišla u Temišvar i naravno, tamo se vrlo brzo asimilirala. Procjenjujem da u Rekašu ima još oko 140 ljudi koji nisu u potpunosti podlegli utapanju u rumunjsko okruženje. Kečani su svjesni svojega identiteta, iako nikada nisu imali svoju župu. Ipak su se očuvali"

Ne znam zašto im je to cilj

Glas ravnice: "Mogu li Hrvati u Rumunjskoj računati i nadalje na očuvanje svojega identiteta?"

Marijan Tjinkul: "Naravno. Mi trenutno imamo jedanaest mladih koji se školuju u Hrvatskoj, a većina njih će se nakon završetka studija vratiti ovdje. To je i bio naš problem što nismo imali naobraženih ljudi. S obzirom da nas u Rumunjskoj ima 7-8 tisuća i s ovim brojem ćemo moći računati na otvaranju hrvatskih škola. Osobito, ako nam u tome pomogne i Hrvatska, mi ćemo opstati."

Glas ravnice: "Nedavno je na TVNS bila emisija o Karaševcima u kojoj se negiralo hrvatsko podrijetlo stanovnika ovoga kraja Banata."

Marijan Tjinkul: "Da, znam. Mnogi su mladi dezorijentirani, osobito u Karaševu. Uzaludne su bile sve priče o podrijetlu kada su mas-mediji tako utjecajna stvar. Radio iz Srbije se dobro čuje, a sa njime i propaganda koja uz to ide, pa i glazba. To je veliki problem koji osim što dolazi iz yana, podstican je i iz srpskog studija televizije u Temišvaru. Ne znam zašto im je cilj da ih bude što više, a nas što manje. Pa, mi smo oduvijek bili katolici, nikada nismo pisali ćirilicom. Mi u Crkvi sve činimo kako bismo očuvali ovo malo što imamo, a traje već 600 godina."

Glas ravnice: "Jeste li povezani s ostalim Hrvatima u dijaspori i u matičnoj državi?"

Marijan Tjinkul: "Za sada je i to sve na razini Crkve. Prije tri godine išli smo u Zagreb i tamo se dogovorili o daljnjoj suradnji. Povezanost Crkve je konstantna, a sada je učinjeno nešto i na planu kulture. Bili smo u Baji na 'Razgovorima', a kontaktirali smo i s Gradišćanskim Hrvatima od kojih smo dobili mlin. Djeca su tri puta organizirano išla u Austriju, na kraju, i mi smo prikupljali pomoć za Hrvatsku. Bila su to skromna sredstva, ali ni mi nismo bogati. Koristim ovu prigodu da u ime Karaševskih Hrvata pozovem jedno kulturno društvo Hrvata iz Vojvodine kako bismo se bolje upoznali i još više zbližili."

Glas ravnice: "Hvala. Prenijet ćemo im."

Zlatko Romić

Darko Vukov, član tamburaškog ansambla "Ravnica"

NE DIRAJTE MI RAVNICU !

• **Publika nas je podržala u očuvanju običaja Hrvata Bunjevaca.**

• **Kad svi igraju i tebi je lakše i bolje sviraš.**

• **Trudit ćemo se da ostanemo zajedno jer tamburaša je sve manje.**

Svi vi koji ste prisustvovali balovima koje je priređivala Mladež, zapazili ste tamburaški ansambl koji je te večeri ispunjavao zvukom tamburice i našim pjesmama. U ovom broju vam predstavljamo člana tamburaškog ansambla "Ravnice" Darka Vukova koji govori o sebi i ansamblu koji mnogo obećava.

• *Opiši nam tvoj prvi susret sa glazbom. Šta te je privuklo magičnim žicama?*

Počeo sam svirati prije 5 - 6 godina. Moja sestra je svirala harmoniku, ali to nije imalo nikakvog utjecaja na mene. Jednostavno, želja da sviram, to me je privuklo.

Prvo ide obuka koja traje godinu i pol dana, potom sam svirao u pionirskom orkestru, prvo u "Mladosti", zatim sam prešao u "Subotički tamburaški orkestar" gdje je osnovan omladinski orkestar, u kojemu sam svirao sve do, otprilike pola godine kada sam prešao u veliki orkestar, gdje i sada sviram.

• *Kada je i kako došlo do formiranja tamburaškog ansambla "Ravnice"?*

Prošle godine, u ljeto, folkoru KUD-a "Bunjevačko kolo" je bila potrebna glazbena pratnja za turneju po primorju, pa smo se mi tako počeli okupljati. Neki ozbiljniji rad je počeo poslije Materica prošle godine. Tijekom tog perioda sastav grupe se iskristalizirao, pa nas je sada ostalo šestorica. Javila nam se ideja da proširimo naš repertoar sa bunjevačkim pismama, i pored rada u KUD-u mi sami vježbamo.

• *Gdje i kada vam je bio prvi zvanični nastup u sadašnjem sastavu?*

U sadašnjem sastavu prvi nastup nam je bio na igranci koju je organizirala Mladež u "Bunjevačkom kolu", na "Dove".

• *Jeste li nastupali u inozemstvu?*

Nastupali smo u okviru "Bunjevačkog kola", u Baji, u Zagrebu i na Hrvatskom primorju, na smotri folkora u kojoj smo defilirali gradom u

našoj bunjevačkoj nošnji. Bili smo veoma dobro prihvaćeni od publike, koja nam je dala podršku za očuvanje kulture Hrvata-Bunjevaca.

• *Na balovima, koje je organizirala Mladež, bili ste glavni zabavljači. Opiši nam kako izgleda bal posmatran iz ugla glazbenika. Kakvo je osjećanje kada mladi stoje i razgovaraju, a kako kada se svi vrte u kolu dok ti sviraš?*

Pa, nezgodno je kada nitko ne igra, prvo misliš da nešto ne sviraš dobro, ili da si to već svirao pa da postaje dosadno ili tako nešto. Normalno kad je dobra atmosfera i kad svi igraju onda ti je odmah lakše i bolje sviraš.

• *Vi veoma dobro svirate u što su se mogli uvjeriti svi koji su posjećivali balove u "Bunjevačkom kolu". Iza toga sigurno stoji mnogo rada i vježbanja.*

• *Možeš li nam reći kako izgledaju vaše probe? Kada i gdje vežbate?*

Probe u "Subotičkom tamburaškom orkestru" su utorkom i petkom i jedan dan vikenda, zatim u "Bunjevačkom kolu" su probe ponedjeljkom, srijedom i petkom, i nama ostaje četvrtak za naše samostalne probe. Znači proba se svaog dana i, svake večeri, od 20 do 22 sata, neki put i malo duže.

• *Kakva je razlika između vaših proba i proba u orkestrima?*

U subotičkom orkestru radimo klasičnu muziku, a sami kad probamo onda radimo bunjevačke pisme, i neke kompozicije koje sviramo u velikom orkestru, jer velika je razlika kada se neka kompozicija izvodi samostalno ili u orkestru gdje se oslanjam na starije svirače, gdje i ako pogriješim oni će me izvući. A kada sviramo nas šest, onda sve moram znati jer od mene zavisi izvedba.

• *Šta planirate za budućnost?*

Pa gledat ćemo da ostanemo zajedno u svakom slučaju, mislim, tamburaša je sve manje, i da sačuvamo naše običaje od izumiranja. Da ostane spomen na salaše koji se spominju u našim pismama. To je jedna velika ljubav sa naše strane i želja da to sve očuvamo.

• *Imaš li neku poruku mladeži sa ovih naših ravničarskih prostora?*

Da se naša mladež okupi na blagdane, da se to obilježi na neki način, da se to ne zaboravi.

• *Iskreno se nadam da ćete nam još mnoge dane ispuniti glazbom, a vaše tamburice će zauvijek čuvati pisme Hrvata Bunjevaca, zar ne?*

Da, naravno.

Kristijan Vojnić

Da, bila sam i ja tamo, kada se proslavljala

GODIŠNJICA MLADEŽI

a sve je to ovako počelo...

Najsladi jutarnji san mi je prekinut otvaranjem vrata ormara. Svjetlost je prodrila unutra a zajedno s njom i njegova ruka koja me je zgrabila i izvukla van. Kritički me je pogledao, na što sam se obrecnula primjedbom: "Što gledaš, svježe sam oprana!" Da li me je čuo ili ne, tek zadovoljno se osmjehnuo i navukao me na se.

Htjela to ili ne, od tog trenutka sam bila primorana sudjelovati u njegovim doživljajima, mada je tog dana bila planirana ormarska zabava na trećoj polici kod trenerica, sve majice sa prve police, pa i ja među njima, su bile pozvane. Ipak, nije mi žao što sam propustila ormarsku zabavu, jer mi je taj dan bio veoma uzbudljiv.

Početak nije obećavao mnogo. Navukao je tu naduvanu jaknu, mada uopće nije bilo hladno, čak naprotiv. Uzeo je kasetofon i krenuo. Gdje, to još nisam znala, a vjerojatno ni on, jer ubrzo smo se izgubili u labirintu gradskih uličica. Prestravila sam se da ćemo cijeli dan lutati predgrađem kada smo iznenada zastali pred jednom kapijom. Da smo na pravom mjestu zaključila sam po njegovom uzdahu olakšanja. Prije no što je pozvonio, uspjela sam pročitati ime na pločici iznad zvona: Ivan Piuković.

Stigli smo na zbornu mjesto, kako sam ubrzo saznala od drugih majica (mi majice smo veoma komunikativne; po prirodi smo radoznale a oni koji nas oblače rijetko kad nam što govore kao da mi nemamo pravo znati kamo idemo), a skup je bio povodom proslave godišnjice, kakvog-takvog, rada Mladeži. (znam da nije vrijeme za kritike, ali mi je jezik ponekad brži od pameti)

U autu, u koji smo se smjestili, je bilo toplo, te je raskopčao jaknu, pa sam, na moju veliku radost, mogla promatrati kuda se vozimo. Prošli smo Malu Bo-

snu, i potom se spustili sa glavnog puta i bježeći od civilizacije stigli, na jedan lijep i velik, ali nažalost, napušten salaš. Kako sam dočula kasnije, bio je to salaš obitelji Piuković, hm... nisam li to prezime negdje već čula?

Sve majice, a bilo nas je dvadesetak, morale smo pratiti mladež koja je, osjetivši svjež jesenjski zrak u nosnicama i po-

se ne razbije. Tako je i boca kružila, dok nije, sirota, tragično završila, za saučesnika u ubistvu je optužen stanoviti Schulz. Muški dio mladeži je bio duboko pogođen ovom nenadanom smrću i ja im ovom prilikom izražavam svoju sućut.

Kada su pljeskavice najzad bile pečene, ili polupečene, ovisi

Dok su djevojke pripreme salatu, dečki su bili bliže vatri

taknuta toplim sunčevim zracima, trčkarala, skakutala i uopće komešala se dvorištem. Ja sam prisustvovala razapinjanju mreže. Vjerojatno su htjeli pečati ribu, samo sirotani nisu znali da im je za to potrebna i rijeka ili more i da se mreža nikako ne razapinje na metar i pol iznad zemlje. No, kasnije sam shvatila, da im je cilj u stvari bio upečati loptu, ali ni u tome nisu bili uspješni. Lopta im je stalno bježala preko mreže, no čini se da se oni zbog toga nisu pretjerano žalili. Sumnjam čak, mada zvuči apsurdno, da su bili sretni kada bi im lopta preletjela.

Sigurno bi ostali gladni, da najzad nisu uvidjeli da je to jalov posao i bacili se na pripremanje pljeskavica na roštilju. Muške majice su bile osuđene da se udi-me, jer gdje je vatra tu ima i dima, a nade se i poneka boca rakijice. Krčag ide na bunar dok

od situacije i kuhara, u velikoj sobi je serviran strani (mislim: švedski) stol. Prije početka objeda, predsjednik, Stipan Stantić je rekao par prigodnih riječi o dosadašnjem radu Mladeži i izrazio želju za njen još bolji i aktivniji rad u slijedećoj godini. Moj nosilac me je počastio pljeskavicom, tj. umastio me je (zbog toga ovo pišem iz veš korpe), tako da sam bila u prilici degustirati ih. Pohvalila sam pljeskavice kao vrlo dobre, što i jesu bile, na što su ženske majice ponosito odgovorile da su one savjetovale djevojke, Mariju, Ljubicu, Stanislavu i Zlatu u pripremi mesa. Bilo kako bilo, pljeskavice su obilno zalivene, što sokovima što pivom što vinom.

Poslije objeda, umjesto da naprave "podne", mladi su se vratili onome što oni nazivaju "odbojka", a ja neuspješna lov. Odmah sam primjetila da su se

mного bolje organizirali. Podijelili su se u tri momčadi, tako dok dvije love, jedna odmara. Postavili su i čovjeka sa strane koga su nazvali "sucem", da broji malobrojne sretne pogotke, ali on je potpuno naopako radio. Nije davao poen momčadi koja je loptu zaista ulovila u mrežu, nego uvijek onoj protivničkoj. Na naše prigovore, njegova majica je nijemo slijegala ramenima ni sama ne razumijevajući njegove postupke.

Vrijeme kao vrijeme promenljivo je, te su tako mutni oblaci prekrili sunce, a kao logičan slijed stvari počela je padati i kiša. No neustrašivi lovci, među kojima je bilo onih veoma neuspješnih kao Ivica, Kalo, Ivan, Oliver, Josip, Mirko nisu odustali, nastavili su uporno udarati loptu, iako je savjet majica protestovao zbog kvašenja i straha od sušenja. (mrzim kada me prikače za žicu sa štipaljkama) Ipak, moram istaći veoma požrtvovnog a samim tim i uspješnog lovca Martina, kao i Tomislava koji je održavao moral lovaca svojim nadahnutim govorima.

Najzad, zavladao je tama, i lovište je napušteno, mreža pokupljena. Iako nijednu loptu više nisu ulovili, osim te koju su imali na početku, mladi su bili veseli. Govorili su kako će i ubuduće organizirati ovakva druženja, a posebice tu njihovu "odbojku" na što smo se mi majice začuđeno gledale. Na njihovim licima su lebdjeli osmjesi, mada pomućeni umorom. Zaista, ta "odbojka" može dobrano zamoriti čovjeka.

Jedan od umornijih je bio i moj nosilac, jer nije me ni presavio, a kamoli vratio u ormar kada je došao kući, već je odmah potražio utočište u krevetu, na što mi je krevet rekao, da se ne sjeća kada je ovako rano u njega legao.

100% Cotton XL

"Vreme", 4. listopada 1993.
Politikant i praktikant

✓ PRLJAVE RUKE

Srbijom je dosad vladalo čudovište s nekoliko glava, što socijalističkih, što radikalskih, i više ruku od kojih su sve bile naoružane. Sad građani iz redova za hleb i mleko mogu natenane da posmatraju koja će ruka koju iseći, s tim što i tako osakaćen monstrum može da nastavi da živi.

"Budite ljudi, glasajte tajno!" To je sentenca koju je srpski premijer Nikola Šainović izgovorio na Palama, gde je zajedno sa Konstantinom Micotakisom, Cosićem, Miloševićem i Bulatovićem davao sve od sebe da ubedi nepopustljive bosanske Srbe da potpišu Vens - Ovenov plan.

Nije mnogo verovatno da će Šainović takav vapaj ponoviti u Skupštini Srbije kad se bude glasila o poverenju njegovoj vladi. Nije reč samo o tome da tajno glasanje nikako nije u skladu s prirodom socijalističke vlasti. Postoje znakovi da su nadležni za praćenje lojalnosti poslanika došli do saznanja da vrh SPS ne može pouzdano računati na doživotnu bezuslovnu poslušnost onih koji će glasati o Šainoviću. Zašto bi i inače, kako je pre nekoliko dana procurelo u javnost, počeli strogo da insistiraju na imperativnom mandatu svojih poslanika, dotle da su tražene blanko ostavke svih funkcionera SPS - zlu ne trebalo? Kad je Vuk Drašković od nacionaliste evoluirao u demokratu, potpuno se promenila struktura njegovih simpatizera, što je i logično. Kad Milošević višegodišnje huškanje ratom (pa i njegovo indirektno vođenje) počinje da zamenjuje huškanjem mirom, može da očekuje da će mu se nešto slično dogoditi. Kao čovek sa proverenim osećanjem za ostajanje u sedlu vlasti, nema razloga da se upušta u nesmotreni rizik prevelikog poverenja u svoje poslanike, bez obzira na sve tople, birane reči podrške koje su stigle telegramom iz baze kakva je Okružni savet SPS zlatiborskog okruga (Šešeljevo "stalno isticanje nacionalnog interesa i patriotskih osećanja bila je nepoštena politička maska").

Razume se, zahtev za tajnim glasanjem još je manje u skladu s političkim opcijama SRS i Šešelja lično. Vojvode, naročito samozvane, uzimaju ono što misle da im pripada i bezuslovna poslušnost podanika sama se po sebi podrazumeva. Poslanici SRS su odavno neopterećeni dilemama izbora između raznih opcija - njima je još davno natučen imperativni mandat. Zato Šešelji i deluje pomalo kao tužni

pajac kad dramatično najavljuje da će prilikom glasanja o poverenju podsetiti Šainovića na njegovu čuvenu izjavu s Pala. Kad se njih dvojica odjednom utrkuju ko će zdušnije (u zavisnosti od prilike, naravno) propagirati elementarnu demokratsku tekovinu kakvo je tajno glasanje, obojica deluju kao dečaci koji su navukli tatina odela, nacrtali brkove i imitiraju odrasle kako raspravljaju o politici.

Burleska, međutim, poprima i šire razmere. Šešelji spočitava SPS da je "priebegla metodama političke borbe koje nisu primerene demokratskom političkom sistemu", a SPS u saopštenju u kojem o Šešelju govori kako nikad nije o Tuđmanu - otkriva da je primitivni šovinst. To, naravno, nije prvi puta da na domaćoj političkoj sceni gavran prebacuje gavranu da je crn, ali je ovde reč o gavranima malo većeg formata. I lako je Šešelju da naglo otkriva prednosti tajnog glasanja kad je vrlo malo verovatno da do njega u slučaju glasanja o poverenju Šainovićevoj vladi može doći. Da se pojavi stvarna mogućnost da se desi tajno glasanje verovatno bi se Šešelji opet predomislio, jer je, bez obzira na sve blefove, i njemu sigurno jasno da će mu sukob s Miloševićem odneti popriličan broj pristalica koji su voleli da se greju pod suncem vlasti i da pod tim moćnim okriljem neometano prete, krađu i ubijaju.

Opravdani strah od prebega, dakle, postoji na obe strane. Ni Miloševiću ni Šešelju, razume se, ne pada na pamet da se suoče s njima, da i tu vrstu političkog prestrojavanja prihvate kao normalan deo političkog života jer je to normalno samo u demokratskom svetu. Ovde ni jedni ni drugi ne priznaju da postoji pitanje odnosa snaga, a u stvari je po tome najinteresantnije glasanje o sudbini Šainovićeve vlade. Mr Nikola Šainović sam po sebi nije ni najmanje zanimljiv, niti iko njegov pad ili opstanak doživljava kao krucijalno političko pitanje. Ni njegova vlada, sa svim tzv. ministrima zajedno, nije ni od kakvog sudbonosnog značaja. U stvarnim demokratijama, doduše,

sudbina vlade je pokazatelj uspešnosti neke politike, i ako vlada padne, to znači da je ta politika bila neuspešna, te će se pokušati s nečim drugim. U Srbiji se uopšte ne podrazumeva takav sled događaja, jer je sa svim blizu pameti da bi i u slučaju Šainovićevo padu opet došao tako neko, sve sa izjavama da se "u vladi pripremaju novi propisi za rešavanje opstanka radnika i preduzeća i za njihovo efikasnije poslovanje".

Stvarni odnos snaga između socijalista i radikala u parlamentu, u suštini, nikom nije stopototno jasan, a još je manje poznat taj odnos "na terenu". Reč je o vrlo zanimljivom pitanju, mada ni u jednom trenutku ne treba podleći iluziji da tu postoji opredeljivanje između dve političke opcije. Milošević i Šešelji su zastupali istu politiku, samo je ovaj drugi malo ekstremniji od onog prvog i jedan drugog su savršeno dopunjavali i međusobno se pomagali. Nešto se, međutim, desilo, pa sad dr Borisav Jović beskompromisno (kao i uvek) tvrdi: "Mi smo od takve politike morali da se distanciramo" (još je bolji odgovor na novinarsko pitanje - zašto se ranije nisu distancirali, koji je glasio: "Naš stav o radikalima se nije menjao").

Ovaj sukob može se smestiti u najbolju tradiciju frakcionaskih borbi, tako svojstvenih komunističkom pokretu. Ceo metod obračuna socijalista s radikalima čvrsto se drži principa obračuna s (ovakvim ili onakvim) "elementima". I Šešelji se još jednom potvrdio kao odličan đak komunističke škole, shvativši da najkraći put do vlasti vodi iz njene neposredne blizine, a nema sumnje da je vlast ono što je hteo, mnogo hteo, i skladu s tim, mnogo je i započeo. A sad socijalisti njemu tako.

Postoji nekoliko teorija ko je koga šutnuo i zašto - skoro isto toliko koliko i špekulacija o tome kome će sukob više nauditi i ko bez koga, u stvari, ne može. Da se Šešelji osilio jako, to je nesumnjivo tačno, ali verovatno ne baš toliko da je procenio da u ovom trenutku može da otme vlast socijalistima i Miloševiću. S druge strane, novopečeni mirot-

vorac Milošević verovatno ima signale od međunarodnih pregovarača da bi mu bilo vrlo pametno da se reši svojih ekstremista ako misli da unovči (i politički i bukvalno) Ženevu. Pitanje je, naravno, u kojoj će ih se meri Milošević rešiti. S prestankom rata trebaće mu manje ruku koje nisu gadljive na krv i pare da mu završavaju prljave poslove, ali je i po Srbiji ostalo štošta da se počisti. On sad može galamiti, a zadržati ih u svojoj blizini. Može i proceniti da su načisto odslužili svoje i spakovati ih u Hag međunarodnom sudu za ratne zločine. Ipak je Milošević još jači, njegove poteze prati ceo svet, a kod kuće ipak samo njemu ima ko da šalje telegrame podrške.

Naravno, ni Šešelji nije bez podrške, daleko bilo, ni u Srbiji, a kamoli u njenim ekspoziurama na teritoriji bivše Jugoslavije. Da i ne govorimo o tome šta sve vojvoda zna i šta je sve video i čuo. I on svakako konja za trku ima, ali se još ne zna hoće li konj da lipše odmah, ili ima šansi da izdrži trku.

Sve u svemu, Srbijom je dosad vladalo čudovište s nekoliko glava, što socijalističkih, što radikalskih, i više ruku od kojih su sve bile naoružane. Sad građani iz redova za hleb i mleko mogu natenane da posmatraju koja će ruka koju iseći, s tim što i tako osakaćen monstrum može da nastavi da živi. Bilo bi jasnije da je reč o razlazu dr Džekila i mister Hajda, ali nije jer je bar jedan od njih bio pozitivan, a ovde su obojica nesumnjivo negativni. Socijalisti, istina, izgleda razmišljaju o tome da o nekog još obrišu ruke, pošto je g. Bora Jović objasnio da će se, u slučaju da vlada ne dobije dovoljno glasova, ići "ili na koaliciju, ili na nove izbore". S kim na koaliciju, nije, naravno, rekao. Možda će se još pokazati da imaju i da biraju s kim će, jer je trenutno najžešća opozicija socijalistima - Vojislav Šešelji.

Roksanda Ninčić

Piše: Alojzije Poljaković, ekonomist

ŠTO NIJE VALJALO U SOCIJALIZMU - ČEGA SE TREBA ČUVATI U KAPITALIZMU

"Dok je marxizam smatrao da se - jedino dovodeći do kraja društvena proturječja - može postići njihovo rješenje nasilnim sukobom, borbe koje su proizvele pad marxizma nastoje uporno iskušavati sve putove pregovaranja, dijaloga, svjedočenja istine, apelirajući na protivnikovu svijest i trudeći se da razviju u njemu smisao zajedničkog ljudskog dostojanstva."

(Iz Enciklike Sv. Oca "Centesimus annus" - točka 23)

Uzalud brojna znanstvena otkrića iz godine u godinu uljepšavaju čovjekov život, kad se među sobom ne umijemo odnositi kao ljudi. A ne umijemo valjda stoga što odgoj, povijest, gospodarstvo, društvene znanosti uopće nisu utvrdile toliko i tako sigurne istine u korist puka kao neprikosnovene istine otkrivene u materijalnom dijelu prirode. Karakter istine i otkrića u ova dva područja, do duše različit je, ali činjenice su ipak činjenice. Samo logično tumačenje i razumno korišćenje otkrića u oba područja koriste ljudima. U protivnom mora biti štete, i nikako drugačije. Može se ponekad oslanjati i na hipoteze, no uz dužan oprijez i jasnu naznaku o čemu je riječ.

Na prostorima gdje je desetljećima carevao "socijalizam" korišćene su neke "istine" koje su sustavno izazivale zastoj u razvitku i kojima se stalno vrijedalo dostojanstvo i primjenjivala sila: fizička, moralna, psihička nad neprijateljima svih vrsta i boja - pa i nad vlastitom djecom! (govorilo se da

revolucija jede svoju djecu.)

Danas se na tim prostorima događaju neke čudne stvari: glasovanjem se ljudi opredjeljuju za nosioce te iste politike. Vjerojatno se s nostalgijom prisjećaju kako je lagano bilo doći do zaposlenja, stana, kola, lijekova, otići na ljetovanje. Zaboravljaju se muke nasilne kolektivizacije i otkupa, razumne i nerazumne industrijalizacije, zaokreta "vozova iz kojih su ispadali ljudi" primjerice u vrijeme IB-a, borbi protiv tehnokracije, liberalizma, za samoupravu bez ZUR-a... A još se onda od običnih ljudi čulo kako govore da će silne dugove i "standby" (stendbaj) aranžmane plaćati i "djeca naše djece". Već tada je Milka Planinc svodila potrošnju benzina na "par - nepar", prijetili nam zapljenom brodova i zrakoplova za namirenje dugova. Njeni nasljednici na brzinu su udvostručili dug države, samo mira u kući radi.

U Poljskoj, boreći se za vlast, bivši komunisti hvale se kako su oni sada sasvim drugo: "Ukoliko netko iz naše partije predloži npr. povratak na centraliziranu privredu on će zaslužiti da odmah bude isključen iz njenih redova, ne stoga što je komunist, već stoga što je idiot!" Tako nas izvješćuje moskovska "Krasnaja zvezda" i nastavlja da je priupitala istog gospodina hoće li moći realizirati obećane socijalne programe. On hladno-krvno odgovara da ne zna gdje će za to naći pare. Nekoć su barem govorili "uzet ćemo od onih koji imaju".

Sve je to suptilna igra zaoštavanja društvenih suprotnosti do usijanja, a one su izrazitije u početnoj fazi

prevazilaženja uravnilovki. Kad budu vladali, silom će raditi na stvaranju "bolje budućnosti" za koju nitko i nikad nije znao na čemu realno počiva. Valjda je očigledna činjenica da je gospodarski sustav kapitalizma odnio pobjedu nad ovim eksperimentima nad živim ljudima. No, sada na tim prostorima nedostaju gotovi, smišljeni sustavi zasnovani na prirodnim zakonima gazdovanja: ponudi, tražnji, konkurenciji, oslobadanju ljudskog potencijala željnog dokazivanja, ali tako da bude obogaćen elementima kontrole koja će osigurati da se društvene proturječnosti ne dovode do usijanja, već prijeđu u kolotečinu podnošljivog suživota, metoda pregovaranja - dijaloga, kako je lijepo u Enciklici naznačeno.

Netko će reći kako sada eto, sve što je bilo (a svugdje još nije prošlo) biva crno, a tamo kod njih je sve bijelo. O zamkama koje običnom čovjeku prijete u kapitalističkim sustavima bit će još riječi u napisima koji slijede. Ni tamo se politika, njeni kratkoročni interesi ne temelje uvijek na znanstvenim postavkama za rješavanje problema. Primjerice, već smo u ovim novinama pisali kako je vodeći ekonomist Zapada Keinz (Kajnc), drugačije projektirao Međunarodni monetarni fond, Sjetsku banku i cio Brentonvudski dogovor, a pobjednici u Drugom svjetskom ratu iz taktičko-političkih razloga odbacili su cjelovitu primjenu projekta. Drugi primjer: zapadne demokracije su svojski pomogle obnovu Zapadne Europe u to vrijeme (Marshallov plan) bojeći se snage komunista. Danas, na razvalinama komunizma nema pomoći od strane tih moćnika, jer ne vide za sebe ozbiljnih prijetnji itd.

Zlo u oba tabora dolazi od ljudi na odgovornim poslovima koji su više no obični ljudi podložni oscilacijama između tzv.

"sedam glavnih grijeha i sedam glavnih krijeposti": oholost naspram skromnosti, lijenost umjesto radinosti, lakomost namjesto umjerenosti, bludnost naspram čestitosti... Nije riječ o moralnom čistunstvu, već samo o tome da politiku ne mogu voditi ljudi ogrezli u grijesima. Još je Lenjin prognozirao kako će im glava doći mangupi iz vlastitih redova. Tako je i bilo. "Drugovi" su podlegli oholosti, bahatosti, lakomosti, bezobzirnosti. I u kapitalističkom svijetu djeluju isti izazivači nevolja, no sustav oštricu naraslih suprotnosti ublažava parlamentarnim metodama dokle god su razgovori mogući. Sila se pojavljuje po određenim stupnjevima, od gubljenja poslovnog ugleda, bankrotstva, do zatvora i drugih mjera primjerenih ljudskom dostojanstvu.

Cjelokupna dosadašnja povijest imala je na raspolaganju nesrazmjerno manji broj znanstvenih spoznaja na raspolaganju u odnosu na današnje stanje. Stoga se razvitak više oslanjao na intuiciju, silu i (ne)moć ličnosti raznih osobina. Danas se očekuje vladavina doista na osnovi znanstvenih dostignuća, što bi neminovno dovelo do do harmoničnog korišćenja ljudskih i prirodnih resursa. Prirodoslovac A. Carel (Karel) je još polovicom ovoga stoljeća tvrdio da bi politiku novog doba, niklog na novim otkrićima morali voditi znanstvenici zrelih godina i dokazane moralne čvrstoće. Nisu Hitler i Staljin bez rezona inzistirali na izgradnji novoga čovjeka, hvala Bogu, borcima protiv njihovih sustava i ludosti "voda" što s tim nisu daleko dogurali. Dobro bi bilo da danas spoznamo gdje smo, što smo i tko smo - odnosno, tko je tko i što smjera.

Slikarke iz Tavankuta sve popularnije u Mađarskoj**KRATKI TEČAJ
SLAMARSTVA**

Mohács - Slike slamarki iz Tavankuta koje se još od lipnja ove godine nalaze u izložbenim prostorima u Mađarskoj, preseljene su 24. rujna iz Bácsalmása (Bačolmaš) u Mohács (Mohač), grad koji ove godine obilježava 900-tu obljetnicu postojanja.

Na otvaranje izložbe umjetnina od slame u gradskom muzeju "Kanizsai Dorttya" (Doročo Konižoi) bili su pozvani i članovi HKPD "Matija Gubec" iz Tavankuta u čijem okrilju slamarke rade. U ime gostiju, domaćinima se obratila gospodica Jozefa Skenderović, član sekcije Društva, koja je ukratko izložila povijest nastanka djela od slame i tehniku stvaranja slika, a goste je dočekao i simultano prevodio ono što je na otvaranju rečeno upravitelj muzeja gospodin Đuro Šarošac. Treba istaknuti da je mnoštvo posjetitelja na otvaranju moglo vidjeti reprezentativna djela slamarki. Izložena su djela najstarijih slikarki Ane i Teze Milodanović, Kate Rogić, kao i onih najmlađih: Jelene Balzam, pokojne Ibolye Balažević i drugih.

Prije svečanog otvaranja izložbe, gospodin Šarošac je gostima iz Tavankuta i Subotice pokazao stalnu postavku etnografskog blaga južnih Slavena iz Mađarske koja se nalazi u zgradi muzeja.

Jozefa Skenderović predaje dar, sliku od slame g. Đuri Šarošcu

Tijekom posjeta slamarki dogovoreno je da članice Likovne sekcije u studenome ove godine posjete Bácsalmás i Mohács, te tamo zainteresiranima održe kratki tečaj stvaranja slika od slame. Pored djela koje se nalaze na izložbi otvorena je i prodajna izložba, a kako smo obaviješteni trebati će poslati još veći broj slika, jer kupaca ne manjka.

Izložba koju su ove godine prije Mohácsa mogli vidjeti stanovnici Pečuha, Baje i Bácsalmása, je otvorena do proljeća naredne godine.

(z.r.)

IN MEMORIAM**NESTO ORČIĆ**

U Zagrebu je 18. rujna ove godine, u svojoj 65. godini umro akademski slikar Nesto Orčić.

Rođen je u Subotici 28. veljače 1929. godine. Osnovnu školu i gimnaziju završio je u rodnom mu gradu, da bi nakon toga krenuo dalje iskazati svoj talent. Nakon treće godine studija građevine u Beogradu, napušta taj studij i upisuje se na Akademiju likovnih umjetnosti u Zagreb. Nakon završenog studija radi četiri godine u majstorskoj radionici kipara Augusta Augustinčića. To biva i početkom njegove dugogodišnje suradnje s Augustinčićem i početak bavljenja restauriranjem. Osobito ga zanima rad u kamenu, te ubrzo postaje jedan od najvršnjih hrvatskih stručnjaka za restauriranje kamena. Također kratko vrijeme radi kao profesor na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu.

Teško bi bilo popisati djela Neste Orčića, zato od mnogobrojnih izdvajamo: poprsja naših preporoditelja biskupa Lajče Budanovića, svećenika Blaška Rajića, te pjesnika Alekse Kokića i dr. Vinka Perčića u Subotici, bista Josipa Andrića u Plavnoj, Isus u grobu u župnoj crkvi u Đurđinu, radovi u franjevačkoj crkvi u Zagrebu, salezijanskoj crkvi u Podsusedu, Križni put i glavni oltar Sv. Nikole Tavelića u Kustošiji, uređenje župne crkve u Vrpolju, bista osnivača trpističkog pokreta u Banja Luci, te mnogi drugi samostalni radovi i djela, kao i radovi na restauriranju mnogih crkava i kulturnih građevina diljem Hrvatske.

U 30 godina svog stvaralačkog vijeka, ostavio je Nesto Orčić u samo tri posljednja dana više nedovršenih velikih projekata čiji su radovi bili u tijeku.

U krematoriju na Mirogoju se 22. rujna pred ožalošćenom obitelji, velikim brojem prijatelja i poznanika od Neste Orčića oprostio i profesor Vinko Štrkalj, ravnatelj Restauratorskog zavoda Hrvatske, ističući kako mnogobrojni radovi i djela Neste Orčića govore više od svagdašnjih riječi. I dr. Ante Skulić se govorom oprostio od pokojnika rekavši između ostalog: "Nesti trebamo reći HVALA, svi, a napose mi iz bačkih ravnica."

K U L T U R A

Ove se godine obilježava
150-obljetnica otvaranja
prve predškolske ustanove

NAJSTARIJI I U "STAROJ" JUGOSLAVIJI

Još davne 1843. godine u Subotici je osnovana prva predškolska dječja ustanova. Zgrada se nalazi u ulici Csikos Béle (Bele Čikoša) i danas ima istu namjenu. Kroz zgradu ovoga vrtića prošle su mnoge generacije djece, a ustanova je svoju mladost sačuvala i do danas, jer je stalno čuva u svojim prostorijama.

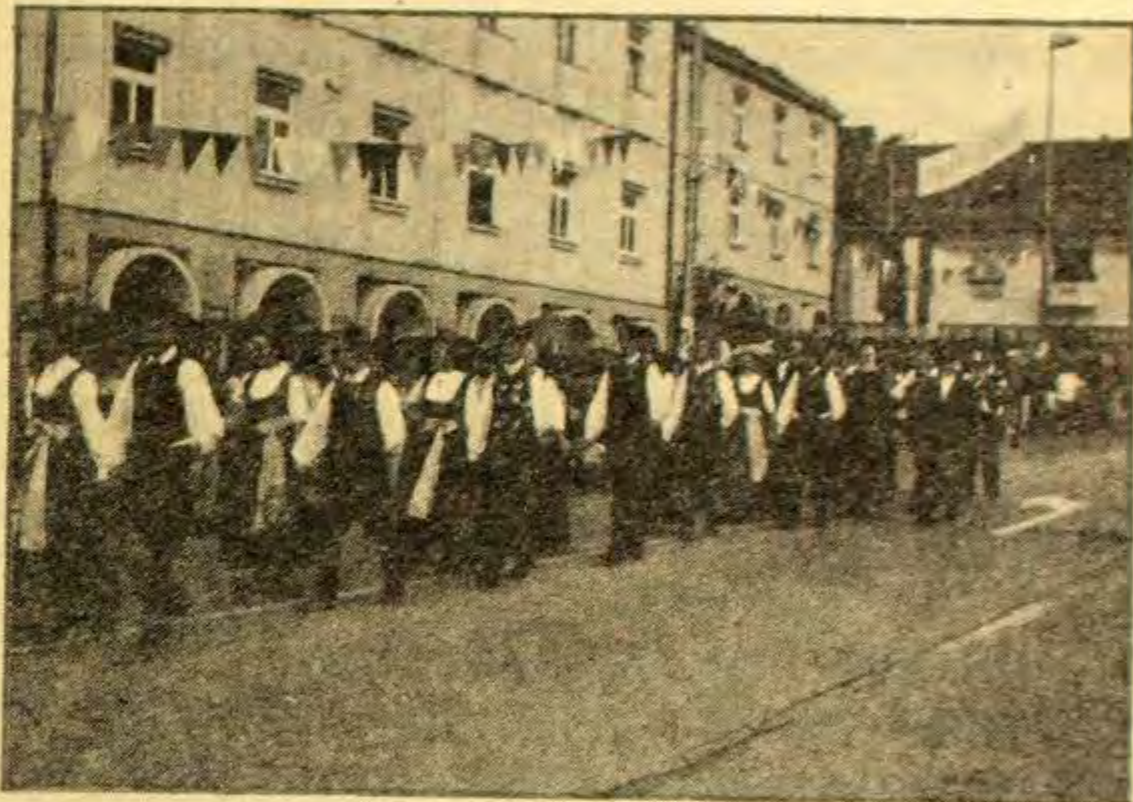
Tijekom ovoga mjeseca bit će obilježen ovaj značajan jubilej.

(a.k.)

KUD "Bunjevačko kolo" gostovalo na 28. "Vinkovačkim jesenima"

ODUŠEVILI SLAVONCE

Vinkovci - Tradicionalna manifestacija berbe jabuka, na jednom od najvećih voćnjaka u Europi, protekla je i u godini "ni rata ni mira" dostojanstveno. Posebno zadovoljstvo Slavoncima bilo je gostovanje 10, 11 i 12. rujna KUD-a "Bunjevačko kolo", koje je, kako kvalitetom, znanjem i raskošnom bunjevačkom nošnjom oduševilo nekoliko desetaka tisuća posjetitelja.

U tradicionalnom mimohodu, nakon dvogodišnje stanke, nakon najave popularne Ksenije Urličić da nastupaju gosti iz Subotice prolomio se topao aplauz. Mladići i djevojke iz Subotice zdušno su se na stadionu "Cibalie" revanširali građanima petnaestominutnim programom. Svojim domaćinima u Mikanovcima, koji su ih ugostili, članovi Društva priredili su dvosatni koncert. Slavonci poručuju Subotičanima: Havala vam što se uljepšali Vinkovačku jesen. Čekamo vas.

V. Rubić

F E L J T O N

Piše: Marko Kljajić

Pogovor priči o Hrtkovcima

Hrtkovački sindrom postao je sinonimom za protjerivanje hrvatskog življa sa vjekovnih staništa i iz svojih domova, i to iz zemlje čiji predsjednik tvrdi i javno izjavljuje pred svjetskom javnošću da nije u ratu, i da svi njeni građani uživaju punu zaštitu države

bez obzira na nacionalnu, vjersku ili bilo koju drugu pripadnost.

Od kada pred dvije i pol godine, na Đurđevdan Vojislav Šešelj popeo na traktorsku prikolicu kod benzinske crpke u Hrtkovcima i dao sažetu preporuku što valja činiti, u ovom selu južno od Rume, više nema mira. Iz svoje rupe tada je izašao porezni izvršitelj Ostoja Sibinčić, s ambicijom da na tragu Šešeljevih ideja, kao borac za prava "kvalitetnih Srba", krene

HRTKOVCI

pravo u povijest. Od tada ne skida odijelo i ne razvezuje kravatu. Sibinčić, kao čovjek na "istorijskom zadatku" dao je sve od sebe kako bi izmijenio etničku sliku Hrtkovaca. Učinio je to uspješno, i od devedeset posto Hrvata i Mađara, ostalo ih je još jedva desetak posto.

Ali, nisu sve nevolje otišle s Hrvatima. Problemi su se javili i sa Srbima. Tako je krajem veljače neuspješno završena akcija suda i policije kojom je trebalo iz

kuća u Hrtkovcima iseliti bespravno useljene Srbe, a useliti druge Srbe koji su, legalno, s Hrvatima zamijenili svoje kuće u Hrvatskoj. Napravljena je tako i nova podjela na "dobre" i "loše" Srbe, pri čemu su loši oni koji u rukama imaju papire o kupovini ili zamjeni kuća. Ima još jedna podjela, na kojoj se u "patriotskom štabu" Ostoje Sibinčića osobito inzistira, a to je podjela na Srbe oženjene Srpkinjama, i one koji su u braku s Hrvatima i Mađaricama. Ovi

drugi nazivaju se još i "srboustašama".

"Selo umire", priča jedna Hrtkovčanka. Ne zna što joj je činiti. Ostati, ili otići. Sjeća se kako su do onog Đurđevdana kuće na mobu podizane, kako se pomagalo oko dinja, lubenica, kako su svi skupa vadili repu. S jeseni su promicale žene s tanjurima. Nosila se ili gužvara, ili makovnjača. Na Petrovo nitko u polje nije odlazio, jer je to bio zavjetni dan župe Svetoga Klementa u Hrtkovcima. Prošle su godine baš u to doba grupe naoružanih upadale u domove i izbacivali ljude. Prošle se godine

na Petrovo ništa nije kuhalo, a to je dan velike gozbe. Pala je i prva žrtva. Ubijen je Mijat Štefanac, a počelo je i masovno iseljavanje iz Hrtkovaca. A u noći na Svetog Savu mnogi su osjetili težinu alkoholnog isparenja.

U toku je veliko spremanje Hrtkovaca. Sibirčić smatra da su Hrtkovci otišli s Hrvatima, a u Srbislavcima žive Srbi. Tablu s nazivom Hrtkovci skinuli "kvalitetni" Srbi, a tablu na kojoj je pisalo Srbislavci skinuli su "nekvalitetni i ekstremni" Srbi kojih još uvijek u selu ima. Mijenja se i ime ulice Vladimir Nazor,

jer je on ustaško-dimobranski pjesnik, dodaje Sibirčić. Od sada će se zvati ulica Srpskih dobrovoljaca. Ulica "srboždera" Stjepana Radića promijenjeno je u ulicu Živojina Mišića, a ulica maršala Tita nosit će naziv Karađorđeva.

Nikada u Hrtkovcima nije bilo neobrađene zemlje kao sada. Seljaci strahuju da će nastati glad kada se sve ovo završi. Nitko ništa ne radi, jedni od straha, drugi jer misle da još ima kuća čiji su hladnjaci puni. Atari neobrađeni. Ljudi kod domova, ostavivši polja.

"... Ostala mi mladost na otoku sijena

ovdje, u velikom srcu
Srijema

i kada me najljepše ima

i kada me najljepše nema

iz Hrtkovaca nikad cio ne odlazim

a Hrtkovci ko jabuka rude..."

(Nikola Nilić, Hrtkovci "Rapsodija zavičaja")

Kraj

P I S M A Č I T A T E L J A

DUGO ĆE OVO TRAJATI

Dragi moji prijatelji,

Vrlo me obradovalo što sam napokon dobio toliko dugo čekani "Glas ravnice". O sadržaju novina - sve najbolje! Vidim da ulažete velike napore kako bi u novonastaloj situaciji Evropi objasnili naš položaj. To svakako nije ni lak, ni kratkotrajan posao. Na sriću, kako mi se čini, ljudi nas sve više svaćaju.

I ode, kad ljudi čuju otkaleg sam, oma pitaju jel to misto blizu Sarajeva. Za nji je Sarajevo i Bosna - sve. Nije ni čudno, jel se samo to vrti na svim kanalima, a to je ljudima u ušima i pamćenju. No, to je i razumljivo, jel je tamo i tragedija najveća, a još joj se ni kraja ne vidi. Barem ne onog dobrog kojeg čitav miroljubiv svit očekiva. A još jedna ratna zima dolazi i vreba svoje žrtve med beskućnicima, nezbrinutima, starima i nemoćnima. Na žalost, situacija, ratna i tragična, u Bosni će trajati još dugo, dugo. Cigurno je da nikake američke vojne intervencije tamo neće bit. Svaka njeva vojna akcija ima temeljnu političku i propagandnu pripravu. Tog zasad još nema, a kako je nedavno jedan njev visoki funkcionar izjavio "problema u Bosni ima", al će se oni tom problemu posvetiti tek "na godinu"!

Kad divan krene o nama, Kanadanima prvo moram objasniti da mi nismo u Bosni, nego u Vojvodini. A da bi imali što potpuniju sliku o (su)životu u Subatici i šire, onda im moram objasniti kako su stvari tekle ranije - 50, 100 i 200 godina unatrag. U prezentiranju sadašnje situacije puno mi pomažu pisma koja dobivam od prijatelja iz Hrvatske, Mađarske, Njemačke i - Subatice, ko i novine koje dobivam, a svakako mi je glavni izvor informacija vaš list. Što se situacije u Vojvodini tiče, pitam se jel se promijenio način razmišljanja tamošnji ljudi, a obaško našeg svita zbog čiji je interesa i DSHV osnovan i za čije dobro se vi tako svesrdno zalazete?

Na kraju, želim se još jedared zafaliti svima koji su doprinili da list dobivam. Puno pozdrava.

Stanko Vaci, Halifax, Canada

PRIJEDLOZI I ZAMJERKE

Poštovani,

već duže vremena sa zanimanjem čitam "Glas ravnice". I inače me veoma zanima lokalna štampa u različitim oblicima, pa i ona koja tretira partijska i nacionalna pitanja. Mislim da je ovakav list potreban (kao i mnogi drugi), pa makar izdavan sopstvenim snagama, uz, verujem, ne male troškove.

Dao bih sada nekoliko kraćih sugestija i jednu zamerku:

I. S obzirom da u današnjem trenutku nismo u mogućnosti da imamo uvid u najnoviju hrvatsku književnu produkciju, bilo bi veoma dobro da vaši saradnici, u kraćim recenzijama ili vestima obrade najznačajnija dela objavljena u bliskom vremenskom periodu. Takođe ne bi bilo loše objavljivati u nastavcima ta ista dela.

II. Pored sve dobre volje, tužno mi je gledati slog kojim štampate list. Moram da kažem da je zbilja nesrećno izabran (ne znam u kom se programu tekst obrađuje, ili je stvar do štamparije) i da me najviše podseća na nekadašnji "Komunist", "Delegatski glasnik" ili neko fabričko glasilo. Trebalo bi raditi na njegovom poboljšanju.

III. Zamerka se odnosi na tekst sa 14. strane u broju 31, autora Kristijana Vojnića, pod naslovom "Nešto sasvim tiho", u kome se između ostalog obrađuje ideja ekološke kuće. Moram da poručim vašem cenjenom autoru da norme profesionalnog novinarstva podrazumevaju prethodno dobro poznavanje oblasti o kojoj se govori, a kada se to upoznavanje obavi (što verujem da je ovde slučaj), sledi obavezno navođenje stručne literature (da, da, to je slučaj i u publicistici). Delo o kome je reč je: "Ekološke kuće", autora Veljka Milkovića, Novi Sad, 1993, u izdanju TIIM-NT '90. Društveno preduzeće za transfer tehnologije, informatiku, inovacije, inženjering i marketing, 4. izdanje ISBN 86-7691-003-0.

S poštovanjem

Dušan - Vladislav Pažderski, Novi Sad

ARENDAŠI

Ko još ima vremena cio dan džedit na benzinskoj pumpi

- Nema mi dugo komšije Albe - kažem ja mojoj gospoži - nije valjda da se štogod uvidijo? Znam da ima fajin posla, puno je arende uzo, al opet kontam, bar nediljom poslipodne bi mogo svratit na čašicu divana i bocu piva.

- Samo bi da imaš s kim lokat! Ni košinjac nisi umazo blatom, a jesen je već uveliko tu. - bocne me gospoža u najositnije misto. Nije da ne volim popit, al mazanje blatom, pa to je gore od pokore u čistilištu. Skoro da bi rađe metnijo tur u vražji koto, neg pravijo blato i mazo košinjce. Ta nisu samo košinjci, već i svinjak. Nisam šildanima uvuko brnjice na vrime, pa su orijali zid do ciglje. I bože pomozi tamo di je zid od ciglje, al di je valjak, tamo njim ne tribaju vrata. Da ne kažem šta su mi napravili od flastera u oboru. Ta gori je neg naši putovi. Naoko progutam ovo žaganje, pa ću opet pomirljivo.

- Ajde i ti, pa da odemo u komšiluk. Cigurno je već namirijo, pa da malo divanimo.

- Valjda te svrbi grlo. Pa da. Priključe je Albe peko rakiju, a siroma ti, još nisi bijo da je koštaš. Znam te pti-co. Uvik ti triba nikoliko čašica da pogodiš od čega je rakija i koliko gradi ima. Bolje uzmi sikiru i nasičkaj slame, kad već nisi trčeo s košarom za kombajnom da nakupiš plive!

Sad već rasrđen, uđem u komaru zgrabim veliku sikiru, pa krenem u guvno.

- Je, ludog čovika! Ta nećeš valjda cilu kamaru isičkat?

- Pa di je sikirica?

- U litnjoj kujni. Tamo si juče cipo drva za šporelj. - još će mi se ona i sprdat.

Bacim veliku sikiru nasrid avlije, a ona:

- Sutra ćeš mene pitat zašto velika sikira nije na svom mistu.

Sad sam već bijo bisan sam na sebe. Vućim sikiru u komaru i odem u kuj-

nu čerez sikirice. Tako sam je stisko da su mi pobilili člankjnovi na prstima i odem u guvno. Zapalim cigaretlu da se smirim. Otkud je vidila? Ko ando čuvar, drekne na mene:

- Samo nam još to fali da zapališ slamu, s tim tvojim smrdljivim duvanom!

Sad mi je stvarno bilo dosta zorta, pa oko badnja, kroz kuruze, pridem do komšije.

Vidim, Albe sidi na šamedli, obisijo glavu ko zrijo cincokret i gleda pridase, al nikako blido, ko da ništa i ne vidi. Prid njim plastična boca od podrug litre, valjda od mađžarske koka kole, dopolak prazna. Ta cigurno Madari ne dartuju bilu koka kolu. To mora da je rakiještina. Micika mu bečarski nakrivljena. Metnijo lakat na kolino, a dlanom potpačio bradu. Gledim ga tako, pa sve mislim jel da se okrenem i odem, jel da mu se javim. Uto me spazi Beljo i zatrče se. Dobro da je svezan debelim lancom, jel bi tanji cigurno otkinijo, i zalaje ko bisan. Albe lino podigne glavu, gadno opcuje Beljova, pa me pogleda ko onaj što od tuge ne mož nač čaši dno. Momentalno sam zaboravijo bis, sikiru, plivu, blato i košinjce, pa ću kroz smij:

- Faljnis komšija. Alaj si se ti uduncovo. Jel dobro oladena? - pokažem prstom na rakiju.

- Uvik faljen bijo - kaže otegnuto i maši se rukom za bocu. Mal nije pao sa šamedle. - Probaj ovu. Krenila je skoro sa dvadest četiri. Malo sam aku ostavijo.

Privatim bocu i nategnem dobra dva gutljaja.

- Hu-hu, stvaro je jaka. Ta, i po tebi se vidi. Al dobra je.

- Ti mmisliš da sam ja od rakije pijan. Nnissam.

- Nećeš valjda kazat da si popijo kolu i sad nalijo rakije.

- Ttoo ne kkažžem. Ppijan sam od aarende!

"Jes Marija. Ovaj je skroz na skroz poblesavijo od rakije" pomislim, i sidnem na basamagu. Za svaki slučaj, nategnem još jedared, pa načulim uši da čujem šta mi to Albe pripovida i čerez čega se tako nakiselijo. Arendu je uzo na više misti. Lanac-dva, pa i pet. Svud se pogodijo da će platit klipovima. Skoro mu svaki gazda obećo, da ako godina omane, platit će koliko mož. Sijo je malo žita, sadijo kuruza, al cincokreta najviše. Jeste da je dobijo za cincokret jednu trećinu olaja, što je još i Bož pomozi, al novaca, milijarde i milijarde, samo kad je priračuno u marke, ispada da sad mora dat dva metera cincokreta za meter kuruza u klip. Pa kad je još to bilo. Misto da je dva i po metera žita, sad je po metera klipa. Albi skoro suze krenu. Bilo mi ga žavo. Pitam, jesul gazde odustale od čitave arende, a on zgrabi bocu, nategne i izdeklamuje čitav litaniju na račun države, otkupa, plaćanja i gazda, koji još oće da ga tuže ako do posljednjeg klipa ne plati arendu.

- A ja mislijo da si u radikalnoj stranki i da ti si se zato tako steščalo.

Dobro što me nije ni plenijo, ni puštijo Beljova na mene, samo je slego ramenima i dodo:

- Ssvedno mi je. Sssvakkako sam propo.

Pa kako i ne bi, kad je i naftu uzajmijo, jel nije imo vremena dvi tri nedilje džedit na benzinskoj pumpi. Odjedared mi se učinilo, da je puno lakše gazit blato i mazat košinjce, neg bit arendaš.

bać Stipan

SPORT

Teniska reprezentacija Hrvatske nakon susreta s Danskom

NA GODINU U KVALIFIKACIJE

Hrvatska je nakon poraza od Danske (2:3) eliminirana iz svjetske skupine Davis-cupa. Sljedeće godine opet mora u kvalifikacije.

Za Hrvatsku su nastupali Ivanišević i Prpić, a za Dansku Carlsen, Fetterlein i Christensen. Ivanišević je oba svoja susreta u singlu dobio. Fetterleina je svladao s 3:0, a Carlsena s 3:1. U igri parova Ivanišević - Prpić poraženi su s 3:2 od danske kombinacije Carlsen - Christensen. Prpić je prvi meč u singlu izgubio od Carlsena s 3:2, dok je drugi predao zbog ozljede koljena pri rezultatu 2:2.

Lazar

Hrvatske momčadi u europskim nogometnim kupovima ispali već u prvom kolu

LOŠE

Nažalost, već poslije prvoga kola Hrvatska je ostala bez dva svoja predstavnika u eurokupovima, "Croatie" i "Hajduka". Inače, oba su kluba svoje utakmice kao domaćini bili prisiljeni igrati u Ljubljani zbog poznatih napada "krajšnika" na predgrađe Zagreba i ostale dijelove Hrvatske.

Nakon prvih utakmica pojavila se velika nada. 15. rujna "Croatia" je u Bukureštu svladala "Steauu" s 2:1. Sve je već u ovom susretu moglo biti riješeno da su "modri" iskoristili bar neku od nekoliko stoprocentnih prilika. "Hajduk" je u Ljubljani, nakon teške utakmice svladao "Ajax" s 1:0, golom Mornara.

S nestrpljenjem se očekivao uzvrat i prolaz barem jednog kluba. Međutim, "Croatia" je kao domaćin u Ljubljani poražena 3:2, pa je rumunjski prvak zbog više zgoditaka u gostima prošao dalje. Dan kasnije, "Hajduk" je u Amsterdamu poražen najvećim rezultatom od kako se natječe u eurokupovima. Katastrofa koju su Splitsani pretrpjeli iznosila je 6:0!

Ostaje nam, već na početku, da čekamo narednu sezonu i da se nadamo povoljnijem ždrijebu i većem uspjehu hrvatskih nogometaša.

Lazar

HNL

Nakon šest odigranih kola vode momčadi "Hajduka" i "Zagreba". Te su momčadi do sada pokazale najviše, i zaslužno su u vrhu. "Inker" je nakon sjajnog starta posustao, i nakon dva poraza (od "Segeste" i "Varteksa") sada zauzima sedmo mjesto. "Varteks" je nakon početnog neuspjeha s "Dubrovnikom" prebrodio krizu i sada zauzima odlično treće mjesto. Ostala dva kandidata za naslov prvaka, "Croatia" i "Rijeka" zaostaju za vodećim dvojcem tri, odnosno četiri boda.

U 5. kolu odigran je i veliki derbi. "Hajduk" je na Poljudu pred 35.000 gledatelja nadvisio "Croatiju" rezultatom 4:2. Strijelci za "Hajduk" bili su Hibić, Računica, Rapaić i Mornar, dok su za "Croatiju" zgoditke polučili Osibov (autogol) i Jeličić.

Evo i tablice nakon šest odigranih kola:

1. HAJDUK	6	4	2	0	19:7	10
2. ZAGREB	6	4	2	0	16:6	10
3. VARTEKS	6	3	2	1	10:5	8
4. CROATIA	6	3	1	2	18:10	7
5. CIBALIA	6	3	1	2	9:4	7
6. ISTRA	6	3	1	2	4:3	7
7. INKER	6	3	1	2	9:9	7
8. RIJEKA	6	1	4	1	7:5	6
9. PRIMORAC	6	2	2	2	6:8	6
10. ZADAR	6	2	2	2	4:6	6
11. DUBROVNIK	6	2	2	2	4:6	6
12. BELIŠĆE	6	1	3	2	7:9	5
13. SEGESTA	6	2	1	3	10:13	5
14. PAZINKA	6	1	3	2	4:7	5
15. OSIJEK	6	2	1	3	9:14	5
16. DUBRAVA	6	1	1	4	2:7	3
17. ŠIBENIK	6	1	1	4	4:12	3
18. RADNIK	6	1	0	5	3:14	2

NK "Bačka" u "Srpskoj ligi" - sjever

PRAVI REZULTATI - NA PROLJEĆE

U taboru "crveno-bijelih", trenutno stanje u momčadi ocijenjeno je kao "realno", ali ne i zabrinjavajuće. Nakon odličnog početka, slijedila je lošija "središnjica", kako bi to šahisti rekli. Motivacije nije manjkalo ni u jednom susretu, ali se pokazalo da u momčadi ipak nešto nedostaje. Mladost ne može sve pokazati. Veliku odgovornost na sebe preuzeli su tek stasali mladići.

Momčadi nedostaje jedan iskusan igrač manevra. Poznavajući nogometa

znaju što to predstavlja za jednu momčad. Za dobre rezultate potrebno je mnogo vremena, strpljenja i rada. Ako "Bačka" na proljeće dovede igrača takvog profila, mogla bi se plasirati na sredinu tablice i da ne strijepi od ispadanja.

U susretu sa "Sindelićem" iz Beograda, "crveno-bijeli" su razočarali. Igrali su neodlučeno 1:1. Bila je to dobra prilika za dokazivanje. No, nju su Subotičani propustili, igrajući samo na

momente dobro, ali i onda u završnici slabo. Naravno, opet su najviše razočarali navalni igrači igrajući nepovezano i traljavo upućujući loptu u polovicu vrlo dobrih gostiju. Pokazalo se tako da za bolje rezultate treba još mnogo poraditi na uigravanju momčadi.

Trenutačno, "Bačka" se nalazi na 10. mjestu na ljestvici.

Petar Kuktin

ČIKA ZLOBI S LJUBAVLJU! -NJEGOVA DECA

Predsedniče, zašto nemaš prijatelja?

U anketi "Glas ravnice", na pitanje "što je to što mnogo košta, a ništa ne vrijedi?" dobili smo mnoštvo različitih odgovora. Donosimo neke od njih:

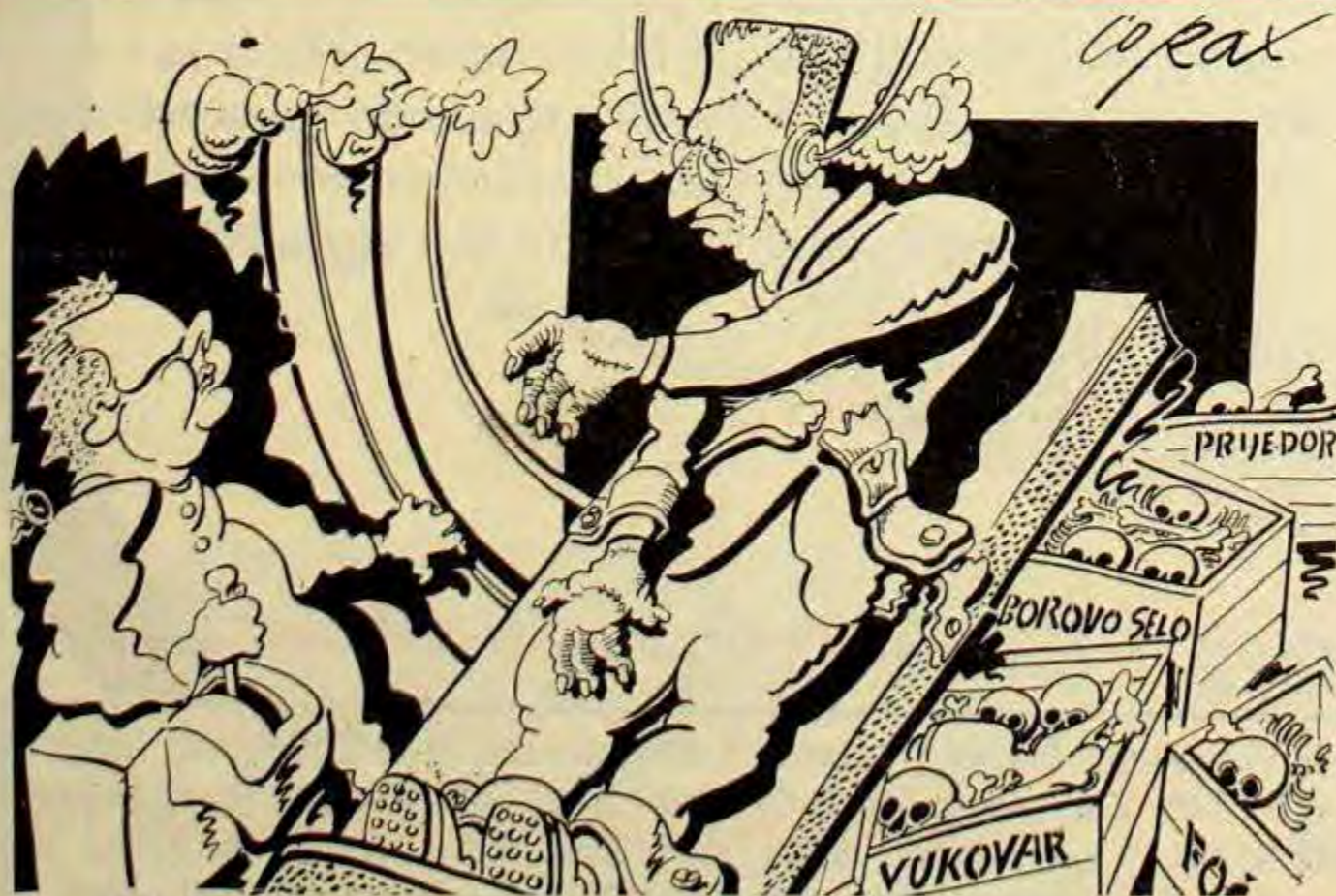
Dani, dinar, TBC, sankcije, ponos, brze pruge, tako treba...

STRANKE

Poljska ima 222 registrovane partije. Najneobičnija od svih je Poljska erotska partija, sa 300.000 članova, koja nudi koaliciju sa pokretom Leha Valense. Teško je zamisliti kako to misle da ostvare kad u isto vreme traže ponovno otvaranje javnih kuća, zalažu se za veća prava na abortus i planiraju veliko rezanje državnog budžetskog deficita uz pomoć legalne prostitucije, "koja je u mnogim dalekoistočnim zemljama osnova budžeta".

Još neobičniji pokreti preplavili su sadašnju Poljsku. Poljskoj partiji čelavih ponudena je koalicija sa Poljskim pivopijama, koji su odbijeni od strane Partije obožavalaca viskija na osnovu primedbe da bi takvo udruživanje bilo "antipluralističko".

Tekst objavljen u "Vremenu" od 4. listopada 1993.

Dr. Sheshelystein goes to Haag (karkt. posudena iz "Vremena")

KO TO KAŽE...

DEMBELIJA: "U Srbiji nacionalne manjine imaju prava kao nigde u svetu, a za dokaze je dovoljno samo pratiti našu štampu."

Miroslav Vojnić Hajduk, predsjednik Bunjevačko-šokačke stranke

"Dnevnik", 2. listopada 1993.

BIFOBIJA: "Mi osećamo ugroženost samo od DSHV i DZVM"

Miroslav Vojnić Hajduk, predsjednik Bunjevačko-šokačke stranke

"Dnevnik", 2. listopada 1993.

DALTONIZAM: "Bio bi srećan da su Bunjevci u Mađarskoj ugroženi koliko Mađari i Hrvati u Jugoslaviji. Ne shvatam po čemu su oni ugroženi kada u Jugoslaviji vlada građanska opcija."

Miroslav Vojnić Hajduk, predsjednik Bunjevačko-šokačke stranke

"Dnevnik", 2. listopada 1993.

MA LJUDI MOJI: "Gospodin Nebojša Leković je podneo zahtev za donošenje Zakona o slobodi od straha."

Zoran Arandelović, predsjednik Skupštine Srbije

TBC II., 7. listopada 1993.

U SITNA...: "Gospodine predsedniče, nemojte da nas terate da kršimo Poslovnik" (Tomislav Nikolić, SRS)

"To je formalno sasvim tačno, ali..."

Zoran Arandelović, predsjednik Skupštine Srbije

TBC II., 7. listopada 1993.

PREPORUČAMO: Svima onima koji se družu s radikalima ili komunistima (ne dvojimo da je među našim čitateljima mnogo takvih) obavezno pogledati "dijalog" između Vojislava Šešelja, predsjednika SRS, vojvode četničkog pokreta, "sarajevskog politikanta" i predsjednika SK-PJ, emitiranog na TV "Politika", a repriziranog na TBC II. 29. rujna 1993. Zbog obilja materijala za ovu rubriku samo iz te emisije, a istodobno njenog ograničenog prostora, nismo u mogućnosti objaviti veoma zanimljive i korisne dijelove tog ugodnog akademskog tona i isto takve razmjene mišljenja

Uredništvo

U organizaciji Mladeži

SMUČANJE na "Hopoku"

(Niske Tatre 2024 m. Slovačka)

NEZABORAVNO , FASCINANTNO

NE PROPUSTITE JEDINSTVENU PRILIKU

Osam dana smučanja (za početnike osigurana obuka) 160 DEM , do 15 god. 146 DEM, isplata u tri rate. Broj mjesta ograničen. Polazak 2. siječnja u 22,00 - povratak 11. ujutro. Prijavite se odmah našoj tajnici , tel: 51-348

GLAS RAVNICE - Glasilo Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini - Glavni i odgovorni urednik: mr. Ivan Poljaković; Izdaje: DSHV, 24000 Subotica, Trg Lazara Nešića 1/x; tel./fax.: (024) 51-348; Žiro račun: 66600-671-9027 SDK Subotica. List je registriran kod Pokrajinskog sekretarijata za informacije pod br. 651-85/90. "Glas ravnice" izlazi 15. u mjesecu. Godišnja pretplata je protuvrijednost 10 DEM, za inozemstvo 30 DEM. Cjenik reklamnog prostora: cijela strana 100 DEM ; pojedinačni mali oglasi 2 DEM do 25 riječi, svaka dalja riječ 0.10 DEM. Slog: *Croatica*, Subotica. Tisak: "Globus", Subotica.